

Eesti põllu- ja maamajanduse nõuandekompleksi strateegia 2001-2004

Projekt 7 seisuga 2001.10.26.

Sisukord

SISSEJUHATUS	2
1. Miks on nõuanne vajalik.....	2
2. Miks on nõuandestrategiat vaja.....	2
MÕISTED	2
NÕUANDESTRATEEGIA SEOS TEISTE STRATEEGIATEGA	3
1. OLUKORRA KIRJELDUS	4
2. NÕUANDEKOMPLEKSI ARENGUEELDUSED (SWOT-ANALÜÜS)	5
2.1. Tugevused.....	5
2.2. Nõrkused.....	6
2.3. Võimalused.....	7
2.4. Ohud.....	7
3. NÕUANDEKOMPLEKSI ARENGUPERSPEKTIIVID (VISIOON), ÜLESANDED (MISSIOON) JA ARENDA MISE EESMÄRGID	8
3.1. Nõuandekompleksi arenguperspektiivid (visioon).....	8
3.2. Nõuandekompleksi ülesanded (missioon).....	9
3.3. Nõuandekompleksi arendamise eesmärgid.....	9
4. STRATEEGIA RAKENDAMISE PÕHIMÕTTED	10
5. ARENGUMUDEL (TEGEVUSSTRATEEGIA)	11
5.1. Organisatsiooniline struktuur.....	11
5.2. Rahastamise skeemid.....	12
5.3. Strateegia tegevussuunad	13
5.4. Strateegia rakendamiseks vajalikud tegevused.....	16
KOKKUVÕTE	17
LISAD	18
Lisa 1 Nõuandetegevusega seotud mõistete seletused.....	18
Lisa 2 Senised tegevused ja arengusuunad nõuandevaldkonnas.....	21
Lisa 3 Nõuandekompleksi tugevused ja nõrkused, võimalused ja ohud	27
Lisa 4 Huvirühmad põllumajandusliku teabe levitamisel.....	34
Lisa 5 Informatsiooni liikumine nõuandekompleksis.....	36
Lisa 6 Ülevaade nõuandele eraldatud riiklike rahade kasutamisest	38
Lisa 7 Kokkuvõtte nõuande kasutamise uuringutest	40
Lisa 7.1. Kokkuvõtte nõuande kasutamise kirjalikest uuringutest	40
Lisa 7.2. Kokkuvõtte nõuande kasutamise suulisest uuringust	45
Lisa 8 Teaduse ja nõuande strateegia seosed.....	49

Sissejuhatus

1. Miks on nõuanne vajalik

Põllumajandus, nagu iga teinegi majandusharu on järjest enam muutunud teadmistest sõltuvaks. Kiiresti muutuv majandus ja inimeste vajadus teha palju erinevaid otsuseid on toonud kaasa uue kutse – nõustaja – kujunemise. Täna Eestis tingib vajaduse põllumajandusliku nõuande järele neli olulist tegurit.

1. Majanduslike tingimuste, seadusandluse ja poliitikate pideva muutumisega, samuti teadusuuendustega kaasneb maaettevõtjate vajadus teabe ja nõuande järele, mis aitab muutuseid ette näha ja nendega kiiremini kohaneda. Seega ei piisa ühekordsest koolitusest vaid tekkinud on vajadus pideva teabe saamise järele.
2. Spetsialistidest juhtkonnaga suurmajandite asemele väiksemate ettevõtete ja talude tekkimine on kaasa toonud vajaduse mitmete teenuste, sealhulgas nõuande järele.
3. Põllumajandusliku tööhõive vähenemise tõttu vabanev tööjõud võib leida rakendust alternatiivsetel põllumajanduslikel või muudel tegevusaladel maal, kuid uuel tegevusalal rakenduse leidmiseks vajavad need inimesed koolitust ja nõuannet.
4. Eesti ühinemine Euroopa Liiduga toob kaasa uued nõuded toomisele ja toodangu kvaliteedile. See nõuab tootjatelt kiiret kohanemist ja investeringuid. Ilma vastava informatsiooni, analüüsi ja nõuande toeta ei suuda Eesti põllumajandussektor olla konkurentsivõimeline.

Põllumajandusliku nõuandetegevuse põhieesmärgiks on teha informatsioon kättesaadavaks ja mõistetavaks, et tagada põllumajandus- ja maaettevõtjate toimetulek turumajanduse pidevalt muutuv olukorras.

2. Miks on nõuandestrategieat vaja

järgnev ei anna sisulist vastust pealkirja küsimusele

Nii Eesti Põllumajanduse Arengu Strateegia kui ka Maaelu Arengu Kava näevad nõuannet ühe olulise vahendina seatud strateegiliste eesmärkide saavutamisel. Riigi tasandil tehakse otsuseid, suunatakse investeringuid, kavandatakse tegevusi. Samas pole riiklikul tasandil siiani kokkulepet, millises suunas peaks nõuandeteenistus arenema.

1. Teadus, haridus ja nõuanne moodustavad ühtse süsteemi. Loomisel on põllumajandusteaduste strateegia ja põllumajandusliku hariduse arengukava. Ühtse ja toimiva põllumajandusliku informatsiooni- ja teabesüsteemi kujundamiseks on vajalik kõigi kolme strateegia **olemasolu** ja nende **omavaheline sidumine**.
2. Nõuandekompleksi strateegias fikseeritavad ja kokku lepitud rollijaotused ning tegevussuunad tagavad nõuandekompleksi stabiilse arengu ja pakuvad kindlustunnet nõuandekompleksis osalejate jaoks.
3. Strateegilistel alustel jaotatavad riiklikud investeringud nõuandes moodustavad ühtse programmilise terviku ja riiklike vahendite kasutamine on maksimaalselt tulemuslik.

Mõisted

Nõuanne on korrastatud teave, mis on kliendile antud otsuse tegemiseks lähtuvalt tema huvidest, vajadustest, võimalustest ja piirangutest.

Nõuandetegevus on sihispärane teabe levitamine eesmärgiga aidata inimestel kujundada

õigeid arvamusi ja teha häid otsuseid.

Teave (informatsioon) on tootmisressurss, üks vajalik põllumajandustootmise sisend. Teadmise kasutuse tulemust on võimalik hinnata saagi suurenemise, kõrgema kvaliteedi, suurema efektiivsuse, suurema rahalise tuluga. Teabe rakendamise kaudu saavutatakse heaolu tõus, suurem kindlustunne ja suurem sissetulek.

Nõustaja on vastava erialase ja ametialase haridusega asjatundja, kelle töö põhisisuks on eelkõige üksikisikutele või gruppidele suunatud nõuandetegevus.

Konsulent on põllumajandusliku ettevalmistusega nõustaja põllu- ja/või maamajanduslikus valdkonnas.

Sõltumatut nõuannet saab anda selline nõustaja, kes ei esinda töötleva tööstuse, põllumajandussisendite tootjate ja müüjate huve ega riigipoolse kontrolli huve. Sõltumatu nõuanne lähtub ainult kliendi huvidest.

Tootja põllumajandussaaduste tootmisega tegelev ettevõtja maapiirkonnas.

Tootjakeskseks nimetame nõuannet, mis lähtub tootja vajadustest, arusaamistest, võimalustest

Nõuandesüsteem on struktuur, mis on loodud huvirühmi esindava institutsiooni poolt ja mille põhieesmärk on põllumajandust ja maaelu puudutava teabe levitamine ning nõuande osutamine.

Nõuandekompleks on samas regioonis, riigis tegutsevate nõuandetegevusega tegelevate organisatsioonide kogum

Koordineeriv keskus on nõuandetegevust koordineeriv, analüüsiv ja suunav asutus.

Piirkondlik keskus on koordineeriva keskusega seotud põllu- ja maamajanduslikku nõuannet osutav ja konkreetset Eesti piirkonnas info levitamise alast riigitellimust täitev asutus, samas on tal õigus osutada ka nõuannet ja erinevaid teenuseid.

Ekspertid on oma ala tunnustatud asjatundjad: teadus- või haridussüsteemis töötavad teadurid ja õppejõud, tipptootjad või nõustajad jt

Info levitamise alane riigitellimus on riigi poolt esitatav tellimus, mille alusel toimib ühiskonna vajaduste rahuldamiseks vajaliku info edastamine tootjatele, tootjate vajaduste edastamine teadusele, riigile jne.

Nõuande ideegrupp on nõuande valdkonna asjatundjatest ja ekspertidest töörühm, kelle ülesandeks on analüüsida nõuandekompleksi olukorda, leida arengut pidurdavad tegurid ning pakkuma lahendusi nõuandekompleksi edasiseks toimimiseks.

Põhjalikum ülevaade nõuandetegevusega seotud mõistetest on toodud lisa 1.

Nõuandestrategia seos teiste strateegiatega

Nõuandekompleksi strateegia on seotud Maaelu Arengu Kava, maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse, Eesti põllumajanduse arengu strateegia, Eesti maaelu arengu strateegia (eelnõu), Eesti põllumajandusteaduste arengustrategia ja tegevuskava (eelnõu), Põllumajandushariduse arengukava (eelnõu), Eesti metsanduse arengukava (eelnõu) ning Keskkonnastrateegiaga.

Eesti põllumajanduse arengu strateegia ja Maaelu Arengu Kava näevad seatud eesmärkide saavutamisel ühe arengumeetmena teaduse, hariduse ja nõuandeteenuse arendamist ja riiklikku toetamist. Seega on nõuandetegevus üheks vahendiks poliitike elluviimisel ja püsivate muudatuste saavutamisel.

Keskkonnastrateegia näeb oluliste eesmärkidena keskkonnateadlikkuse tõstmist ja keskkonnahoidliku tehnoloogia rakendamist. Nende eesmärkide saavutamisel on oluline osa nõuandetegevusel.

Põllumajanduslik teadus, haridus ja nõuanne moodustavad ühtse terviku

Oluline osa tootmise kaasajastamisel ja tehnoloogilisel uuendamisel on talunike, ettevõtjate ja töötajate haridusel. Haridusega luuakse baas, mis on ühelt poolt aluseks põllumajandustootjana tegutsemiseks, teiselt poolt nõuandeteenistuse efektiivsemaks kasutamiseks (nõuandetöö on tulemuslikum, kui tootja on haritud ja suudab oma vajadusi nõuande järele väljendada). Seega on Põllu- ja maamajanduse nõuandekompleksi strateegia ja Põllumajandushariduse arengukava omavahel seotud ja toetavad teineteist.

Nõuandetegevus on osa põllumajandusliku informatsiooni süsteemist. Nõuandeteenistuse roll on olla vahendaja ja tõlkija teaduse ja tootja vahel. Nõuandestrategia ja põllumajandusteaduse strateegia arvestavad selle seosega. Lisaks on nõuandeteenistusel ka mujalt tuleva info vahendamise kohustus. Nõuande ja teaduse strateegiate sidumiseks toimus eraldi arutelu, mille kokkuvõtte on esitatud lisa 8.

1. Olukorra kirjeldus

Eestis oli Eesti Statistikaameti andmetel 1. jaanuari 2000.a seisuga 51 786 põllumajandusettevõtet, tegelikeks põllumajandustootjateks võib lugeda neist 11 000 (valdavalt otsetoetuste saajad). Riigi poolt toetatavat individuaalnõuannet kasutab alla kolme tuhande tootja, grupinõuannet üle kümne tuhande tootja.

Taasiseseisvumise järgsel perioodil on Eestis riiklikult arendatud põhiliselt kolme nõuandemeetodite rühma:

- individuaalnõuanne - konkreetsest tootmisest lähtuv ja selle efektiivistamisele suunatud,
- grupinõuanne - nõustatakse sarnaste huvidega tootjate gruppi,
- massinõustamine - nõuandetegevus, mis on suunatud suuremale huvigrupile ja mille levitamiseks on raadio, ajalehed, raamatud jne.

Nõuandetoetus on sätestatud Maaelu ja Põllumajandusturu Korraldamise Seaduses järgmiselt: "Nõuandetoetus on rahaline abi, millega osaliselt kaetakse selle nõuandeteenuse maksumus, mida põllumajandustootjale või kalakasvatajale tema majandustegevuse tasuvuse suurendamiseks või toodangu kvaliteedi parandamiseks osutab põllumajanduse ja maaelu nõustamisega tegelev konsulent nõustamislepingu alusel."

Et nõuanne oleks tõesti kõrgetasemeline ja vastavuses põllumeeste ootustega, peavad konsulendid olema hea ettevalmistusega nii erialaste teadmiste kui ka nõustamisoskuste poolest. Nõuande kvaliteedi tagamiseks korraldatakse konsulentide atesteerimist. Atesteerimine on protsess, mille käigus atesteerimiskomisjon hindab ekspertide kaasabil konsulendi suhtlemisoskusi ja erialateadmisi. Alates 1997. aastast kuni aasta 2000 lõpuni on kokku atesteeritud 185 konsulenti.

Nõuandetoetus võimaldab kasutada riiklikke nõustamisrahasisid põllumajandustootjatele kõige vajalikumate ja sobilikumate nõustajate palkamiseks. Üks toetuse saamise tingimustest on, et osa nõuande maksumusest tuleb tasuda tootjal endal. Selline nõuandetoetuse skeem paneb nõuande tarbijatele endile suuremad kohustused nõustajate valikul ja ülesannete

määratlemisel. Nõuande maksumuse määravad tootja ja nõustaja kokkuleppeliselt, vastavalt teostatavate tööde mahule ja kvaliteedile. Toetuse summa on aasta-aastalt suurenenud (Lisa 7).

Grupinõuanne on töö ühe spetsiifiliste vajadustega grupiga. Grupinõustamine sisaldab erialaseid (taimekasvatus, loomakasvatus, majandus, jpm.) üritusi. Rühmale suunatud teave peab olema otseselt seostatav praktiliste tegevustega ja võimaldama rakendada pakutut tootmises.

Nõuandeteenistuse projektiviisiliseks arendamiseks on Põllumajandusministeeriumile eraldatud vahendeid õppepäevade (nii vabariiklikud, kui maakondlikud), massiürituste ja õpiringide tegevuste toetamiseks ning publikatsioonide väljaandmiseks. Projektide finantseerimise aluseks on vajadus konkreetsetele oludele vastavate nõustamistegevuste läbiviimiseks (riikliku toetuse abil). Projektid näitavad nii nõustajate potentsiaali kui ka vajadust nõuande järele.

Nõuande kvaliteedi kontrollijaks on Eesti tingimustes eelkõige nõuande kasutaja (põllumajandustootja ja kalakasvataja). Nõuandetegevuse kasulikkuse hindamiseks korraldatakse juba mitu aastat nõuandeküsitlust. Küsitluse eesmärgiks on selgitada tootjate huve ja vajadusi, nõuandeteenuse tulemusi ning konsulendi vastavust kliendi vajadustele. Saadav teave on vajalik nõuandeteenuse kvaliteedi tõstmiseks, nõuandeteenuse tagasisideks ja edasiste tegevuste planeerimiseks. Ülevaade nõuande küsitlustest on toodud lisa 7.

Oluline osa on nõuandeturu arengus tootjatel ning tootjate ja nõustajate organisatsioonidel. Nõuandeturu kiireks väljakujunemiseks ja edaspidi omal jõul (riigi rahalise toetuse vähenemisel) töötamiseks on oluline tootjate ja nõustajate suhtlemine nõuandetoote arendamisel. Tootja, talunik on võtmeisik nõuandeturul, kus nõuannet müüakse kui kaupa või teenust raha eest.

Tootjate huvide paremaks arvestamiseks on tootjate organisatsioonide esindajad kaasatud nõuandetegevuse planeerimise ja korraldamisega seotud tegevustesse.

2000. aastal moodustati nõuande valdkonna asjatundjatest ja ekspertidest töörühm (nõuande ideegrupp), kelle ülesandeks on analüüsida nõuandekompleksi olukorda, leida arengut pidurdavad tegurid ning pakkuda lahendusi nõuandekompleksi edasiseks toimimiseks.

Ülevaade põllumajandusliku nõuandetegevuse arengust Eestis on toodud lisa 2.

2. Nõuandekompleksi arengueeldused (SWOT-analüüs)

2.1. Tugevused

1. Nõuandekompleksi üldine korraldus

- Aluspõhimõtete muutus nõuandetegevuses üleminekul käsumajanduselt turumajandusele (ülalt-alla põhimõttele lisandus alt-üles põhimõte)
- Programmiline lähenemine nõuandetegevuse korraldusele
- Huvirühmade esindajad on kaasatud strateegia koostamisele ja otsustusprotsessi

2. Vajaduste analüüs

- Tagasiside kogumine individuaalnõuande kasutajatelt, selle analüüs ja arvestamine tegevuste planeerimisel

3. Nõustajate ettevalmistamine nii nõustajaks saamiseks kui parema taseme saavutamiseks

- Kõik konsulendid on saanud väljaõppe
- Kohalike koolitajate olemasolu

4. Nõustajate atesteerimine

- o Välja töötatud toimiv konsulentide atesteerimise süsteem
- o Nõustajate atesteerimisest on huvitatud kõik osapooled

6. Nõuandetoetus

- o Konsulentide aktiveerimine nõuandeteenuse pakkumiseks

7. Finantseerimine

- o Kohaliku initsiatiivi olemasolu rahastamisvõimaluste leidmisel

8. Individuaalnõuanne

- o Nõuannet pakutakse konkreetse ettevõtte vajadustest lähtuvalt
- o Tootjatel on nõustaja ja nõuande valiku võimalus
- o Nõuande aktiivne ennetav pakkumine
- o Individuaalnõuande riiklik toetamine nõuandekompleksi käivitamise etapil

9. Grupinõuanne

- o Riiklik tellimus grupinõuandele
- o Rahade kasutuse otsustamine deentraliseeritud (prioriteetide väljatöötamine ja otsustamine nõuandekasutajale lähemal).

10. Massinõuanne

- o Trükised on tootjate hulgas väärtustatud

2.2. Nõrkused

1. Nõuandekompleksi üldine korraldus

- o Nõuandetegevuse korraldamine on toimunud ilma pikaajalise ja lühiajalise tegevuskavata
- o Tootjate vajadused ei jõua piisavalt teadussektorini
- o Erinevad nõuandemetodid ei ole piisavalt tasakaalustatult arendatud ega omavahel seostatud.

2. Vajaduste analüüs

- o Riiklikul tasandil tehtavad uuringud ei anna ülevaadet piirkondlikest eripäradest
- o Vajaduste selgitamisel ja tagasiside kogumisel puudub süsteemsus.

3. Nõustajate ettevalmistamine

- o Puudub nõustajate koolituse terviklik koolitussüsteem

5. Kontroll

- o Erinevad arusaamad aruandluse vajadusest ja teostusest

6. Nõuandetoetus

- o Nõuandetegevuse riiklik finantseerimine toimub erinevatelt eelarveridadelt koordineerimatult, seetõttu on erinevad organisatsioonid samalaadse tegevuse riiklikul finantseerimisel ebavõrdses olukorras

7. Finantseerimine

- o Riiklike finantseerimisotsuste viibimine ja rahade tsükliliselt aeglane liikumine (umbes ¼ aasta jooksul on tegevused pärsitud)

8. Individuaalnõuanne

- o Kasutatakse eelkõige neid konsulente, keda tuntakse
- o Puuduvad head nõuandetöö tavad
- o Suurem osa tootjaid ei ole valmis maksma nõuande eest täishinda

9. Grupinõuanne

- o Ürituste stiihiline toimumine - ei ole pidevat vajaduste täpsustamise mehhanismi ja pikaajalist ürituste toimumise kalendrit
- o Puudulik tagasiside ja vähene vastutuse tunnetamine piirkondlikul tasandil

10. Massinõuanne

- o Eesti lugejaskond on väike, see ei võimalda trükiseid välja anda majanduslikult tasuvas tiraažis

2.3. Võimalused

1. Nõuandekompleksi üldine korraldus

- o Nõuandetegevuse korraldamiseks oluliste/ vajalike institutsioonide loomine
- o Strateegia loob aluse nõuandekompleksi süsteemseks arendamiseks

2. Vajaduste analüüs

- o Tootjate aktiivsem osalemine oma vajaduste selgitamisel ja esitamisel
- o Erialanõukogude töölerakendamine

3. Nõustajate ettevalmistamine

- o Nõustajate kõrge professionaalsuse saavutamine.
- o Nõustajate tervikliku ja professionaalse koolitussüsteemi kujundamine Eestis

5. Kontroll

- o järelevalveasutustega koostöö loomine
- o Tootjapoolse kontrolli tõhustamine
- o Konsulentide enesekontroll

6. Nõuandetoetus

- o Tootja vastutustunde suurenemine
- o Süsteemi motiveeriv diferentseerimine

7. Finantseerimine

- o Nõustamise kuulutamine Põllumajandusministeeriumi eelarveprioriteediks

8. Individuaalnõuanne

- o Tiptasemel erialaekspertide tööle rakendamine konsulentide ja tipptootjate nõustajatena
- o Kompleksnõustamise soodustamine
- o Piirkondlike infokeskuste ja "infotelefoni" käivitamine (kust ja kelle käest infot küsida)

9. Grupinõuanne

- o Kujunevad välja sarnaste huvidega tootjate grupid
- o Õpiringide töö soodustamine

10. Massinõuanne

- o Interneti ja arvuti võimalused
- o Terviklik lähenemine teemade kaupa

2.4. Ohud

1. Nõuandekompleksi üldine korraldus

- o Inimeste väsimine kemplemisest, vähe motiveeritud ja tulemusteta tegevusest, paremad inimesed lahkuvad kompleksist, kogemused vähenevad ja kvaliteet langeb
- o Strateegia sumbub vaidlustesse, strateegia kaudu surutakse ühele huvigrupile otsused peale
- o Tootja vajaduste rahuldamine ei ole tegevuste peamine motiiv
- o Nõuandekompleksi, põllu- ja maamajanduse ülekoordineerimine

2. Vajaduste analüüs

- o Kaootiline tegevus analüüsimisel viib nõuandekompleksi eesmärkidest kaugenemisele, kaob professionaalsus, pole planeerimiseks vajalikku informatsiooni

3. Nõustajate ettevalmistamine

- o Konsulentidel ei jätku piisavalt aega või rahalisi vahendeid vajalikuks koolituseks, (konsulendi töö tasuvus sõltub põllumajandussektori tasuvusest, tal kulub suurem osa aega raha teenimiseks).
- o Ei kujundata välja terviklikku koolitussüsteemi

5. Kontroll

- o Ulatusliku kontrollimehhanismi suur bürookraatlikkus ja kõrge hind
- o Kontroll pole objektiivne

6. Nõuandetoetus

- o Alafinantseerimise korral konsulentide lahkumine nõuandeturult

7. Finantseerimine

- o Nõuandetegevuseks institutsioonidele eraldatud raha ei kasutata sihipäraselt, investeringud ei anna oodatud tulemusi ja riik loobub nõuandetegevuse edasisest finantseerimisest

8. Individuaalnõuanne

- o Üksiknõustaja ei suuda rahuldada ettevõtte kompleksset vajadust
- o Tootjal ei teki omanikutunnet nõuande suhtes, kui tema finantseerimise osa maksab konsulent riigi toetuse arvelt

9. Grupinõuanne

- o Raha väljapetmine riigilt fiktiivsete kursuslaste või ühe kursuse erinevatest allikatest mitmekordse finantseerimise kaudu
- o Tootjate erinev vastuvõtmise (hariduse) tase grupiüritustel

10. Massinõuanne

- o Massinõuannet hakatakse kasutama poliitilise info vahendajana
- o Massinõuandemeetodi mitteküllaldane kasutamine ja väärtustamine
- o Massinõuande ületähtsustamine (kõik internetti, piisab ainult trükistest)

Põhjalikum SWOT-analüüs teemade kaupa on esitatud lisas 3.

3. Nõuandekompleksi arenguperspektiivid (visioon), ülesanded (missioon) ja arendamise eesmärgid

3.1. Nõuandekompleksi arenguperspektiivid (visioon)

Eesti põllu- ja maamajanduse nõuandekompleks on terviklik, jätkusuutlik, efektiivse koostöö alusel toimiv ja orienteeritud maapiirkonna ettevõtjatele. Nõuandekompleks tagab teadusuuringutele ja uudsele teabele baseeruva nõuande kättesaadavuse ning riigile vajaliku informatsiooni levitamise.

Eesti põllu- ja maamajanduse nõuandekompleks on orienteeritud maapiirkonna ettevõtjatele. See väljendub kõikides tegevustes, sest alati peetakse silmas maapiirkondade eripära ja konkreetsete maaettevõtjate vajadusi. Seda nii informatsiooni vajaduse selgitamisel, teemade valikul, informatsiooni töötlemisel arusaadavasse vormi ja sobivate edastamise meetodite ning kanalite valikul.

Nõuandekompleks tagab nõuande kättesaadavuse kõigile maapiirkonna ettevõtjatele, kes vajavad põllu- ja maamajanduse, sellega seotud valdkondade ja harude kohta erialast ning

majanduslikku nõuannet ja informatsiooni. Siia kuulub ka riigi huvidest lähtuva informatsiooni (seadusandlus, keskkonnakaitse, toetused jm) levitamine eelpool nimetatud sihtgrupile.

Et tagada vajaliku ja ajakohase info edastamine läbi nõuandekompleksi, toimub tihe koostöö teaduse ja praktika vahel. Siia kuulub ka koostöö erinevate tootjate organisatsioonidega, teadusasutustega ja teiste informatsiooni ning teavet pakkuvate asutustega. Kogu koostöö on orienteeritud vastastikuse kasu saamise printsiibile.

põllu- ja maamajandusliku **nõuandekompleksi tegevuse** abil:

1. suudavad maaettevõtjad vastu võtta õigeid otsuseid turumajanduse pidevalt muutuv olukorras;
2. suurenevad maaettevõtjate sissetulekud ja paraneb maaelu kvaliteet;
3. on Eesti põllumajandussektor ja maamajandus konkurentsivõimelised siseriiklikul ja rahvusvahelisel turul.

3.2. Nõuandekompleksi ülesanded (missioon)

Nõuandekompleks pakub Eesti maapiirkonna ettevõtjatele nõuannet ja teavet, mis lähtub ettevõtjate vajadustest ja/või ühiskonna huvidest, mis on kvaliteetne ja ajakohane.

Missiooni täitmine toimub eetilisi põhimõtteid järgides, arvesse võttes nii ettevõtjate kui kogu ühiskonna huve. Majandusliku kasu taotlemisel arvestatakse ka sotsiaalseid, keskkonda, loomade heaolu ja toidu kvaliteeti puudutavaid aspekte. Tegevustes lähtutakse vastastikuse kasu saamise printsiibist.

Kvaliteetse nõuande olulisteks tunnusteks on orienteeritus nõuande kasutajale, ettevõtte eripärade ja muude valdkonnaga seotud tingimuste arvesse võtmine. Nõuande kvaliteedi tagab iga osapoole - põllumajandusettevõtjate, konsulentide, teadlaste ja riigiametnike - tegevus ja koostöö (vaata lisa 5 Informatsiooni liikumine nõuandekompleksis). Kvaliteetse nõuande eeldusteks on nõuandekompleksis osalejate kõrge professionaalsus ja ettevõtjate teadmiste taseme pidev tõstmine koolituse abil.

3.3. Nõuandekompleksi arendamise eesmärgid

- Teadus, haridus, nõuandetegevus ja infolevi on nõuandekompleksis integreeritud **ühtseks tervikuks**.
- Pakutava nõuande ja teabe **sisu lähtub** ettevõtjate, Eesti ühiskonna üldiste arenguprioriteetide ning säästliku loodusressursside kasutuse **tasakaalustatud vajadustest**.
- Maaettevõtjatele (erinevad ettevõtjate grupid ja tootmissektorid) on **vajalik nõuanne ja teave kättesaadav**.
- Teabe edastamiseks kasutatakse meetoodiliselt, majanduslikult ja sotsiaalselt põhjendatud ning kõige otstarbekamaid lahendusi.

- Nõuandekompleksiga seotud huvirühmad **on kaasatud** nõuandekompleksi juhtimisse nende esindajate kaudu.
- Nõuandekompleksis on osalejate vahel selge, kokkulepetel põhinev **töö- ja rollijaotus**.
- Nõuandekompleksis tagatakse vajalikud tegevused **professionaalsete tegijate ja tõhusalt toimivate institutsioonidega**.
- Nõuandekompleksis vajalike ülesannete täitmine tagatakse stabiilse mitmepoolse **finantseerimisega**.

4. Strateegia rakendamise põhimõtted

Nõuandekompleksi missiooni täitmisel ja strateegiliste eesmärkide saavutamiseks rakendatakse Eestis maaelu arengule (sh põllumajandusele) suunatud nõuande korraldamisel ja finantseerimisel üldlevinud ja ennast õigustanud põhimõtteid.

Riik ei ole ainuke nõuande pakkuja (nõuande organisatsiooni omanik), samas aitab riik kaasa nõuandekompleksi arendamisele ja seal normaalsete regulatsioonimehhanismide väljakujunemisele ning efektiivsete struktuuride arendamisele nii regulatsioonide kehtestamisega kui finantseerimismehhanismidega.

Terviklikkus (süsteemsus) seisneb kõigi nõuandekompleksi komponentide arvestamises nõuandetegevuse maksimaalse tulemuslikkuse saavutamisel ning nõuandekompleksi arengu suunamises ühtse kogumina. Terviklik lähenemine nõuandekompleksi arendamisel võimaldab ära kasutada kompleksis osalejate omavahelise koostöö täiendavust (sünergia).

Suunatus (programmilisus) seisneb **pika- ja lühiajaliste eesmärkide** ning nende saavutamiseks vajalike ülesannete täpses defineerimises, ajastamises ning vastutuse määratlemises. Programmilisusega saavutatakse tegevuste orienteeritus selgete eesmärkide suunas, mis suurendab vahendite kasutamise efektiivsust. Samuti aitab see kaasa koostööle ja ülesannete jaotusele erinevate teostajate vahel, mis on vajalik ülekattuvuste ja vastutötamise vältimiseks.

Kaasamine (partnerlus) seisneb sihtgruppide ja huvigruppide koostöös, nende kaasamise otsustusprotsessi ja konkreetsete tegevuste läbiviimisesse (sh kontroll ja hindamine). Partnerlusega saavutatakse tegevuste kindlam orienteeritus sihtgrupi huvidele ja vajadustele, kuna osalistel on kohustus oma vajadused selgelt välja öelda ja ka ise tegevustele kaasa aidata.

Keskendumine (kontsentreeritus) seisneb teatud tegevuste koondamises üksikutele konkreetsetele tegijatele. Kontsentreerimise põhjenduseks on Eesti riigi ja põllumajanduse väiksus, mille puhul tegevuste jaotamisel paljude tegijate vahel ei ole neist kellelgi võimalik välja arendada vajalikku professionaalsust neis konkreetsetes tegevusvaldkondades.

Piirkondlikkus (detsentraliseerimine/ subsidaarsus) seisneb teatud otsustamise ja tegevuste viimises lõpptarbijale/ kasusaajale lähemale (optimaalsele kaugusele) nii geograafilises kui ka funktsionaalses mõttes. Detsentraliseerimisega saavutatakse tegevuste kiirem ja paindlikum orienteeritus tegelikule vajadusele, miks aitab omakorda kaasa efektiivsuse tõusule.

Omaalgatuse (iseregulatsiooni) soodustamine seisneb üldiste turumajanduse põhimõtetest lähtuvate regulatsioonimehhanismide kasutamises ja ausa konkurentsi põhimõtte rakendamises. Selle abil saavutatakse jätkusuutlik ja tulevikus väiksema riikliku sekkumisega töötav nõuandekompleks.

Järelevalve ja hindamine on vajaduste, eesmärkide ja tegevuste omavahelise kooskõla analüüs. Analüüsitakse rahade kasutust, rahakasutuse läbipaistvust, tehtu kvaliteeti ja vajalikkust lähtuvalt nii avalikest kui kasutaja ja pakkuja huvidest. Vältida tuleb monopoolsust ja sellega tekkivat kvaliteedi langust või ebaefektiivset tegutsemist. Tehtu hindamise tulemusel on võimalik määratleda tegevuste ümberkorraldamise vajadust ja suunda.

Nõuandekompleksi rahastamine (finantseerimine) toimub põhimõttel “kasusaaja maksab”, mis tähendab, et erahuvidest lähtuvaid tegevusi finantseerib erasektor, avalikust huvist lähtuvaid tegevusi finantseerib riik, kokkuleppeliste ühitatud huvide puhul rakendatakse mitmepoolset finantseerimist.

5. Arengumudel (Tegevusstrateegia)

5.1. Organisatsiooniline struktuur

Nõuandekompleksi organisatsiooniline struktuur peab tagama erinevate funktsioonide täitmise, selle kujundamise juures tuleb arvestada, et rakendatud oleksid järgmised printsiibid:

1. lähtumine tootja vajadustest (tootja kesksus)
2. jätkusuutlikkus
3. integratsioon teaduse ja koolitusega
4. riikliku infolevi alase tellimuse täitmise võimalikkus.

Organisatsioonilise struktuuri väljatöötamisel on arvestatud, et oleks tagatud tootjate maksimaalne kaasamine nõuandetegevuse korraldamisse; toimub senisest tugevam integratsioon teadus- ja koolitussüsteemiga ning et organisatsiooniline struktuur peab tagama riikliku infolevi alase tellimuse täitmise. Organisatsiooniline struktuur kajastab vajalike asutuste loetelu ja põhiülesanded.

Eestis rakendatakse kahetasandilist infolevi korraldust: üleriigiliselt koordineeriv ja teavet ette valmistav tasand ning teostav tasand.

Põllumajandusliku Informatsiooni Koordineeriv Keskus (PIKK): põhiülesanneteks on piirkondlike nõuandekeskuste töö koordineerimine, koostöö organiseerimine teadus- ja koolitussüsteemiga, informatsiooni kogumine, analüüs ja vahendamine, vajalike tegevuste kavandamine ja finantseerimine, selleks lepingute sõlmimine jne. Riik esitab PIKK-ile riikliku infolevi alase tellimuse, mille täitmise eest piirkondlikes keskustes PIKKvastutab. PIKK-i tööd juhib nõukogu, kuhu kuuluvad tootjate organisatsioonide, nõustajate, teaduse ja riigi esindajad.

Piirkondlikud nõuandekeskused: ülesandeks on nõuandetegevuse ja infolevi (riigiinfo edastamine piirkonna tootjatele ja nõustajatele) korraldamine piirkondlikul tasandil, tagasiside (vajaduste edastamine) korraldamine läbi nõuandekeskuse jne.

Tootjad/ tootjate organisatsioonid (Eestimaa Talupidajate Keskliit – ETKL, Eestimaa Põllumajandustootjate Keskliit – EPK jt) osalevad nõuandekompleksis nõuandekeskuse ja

piirkondlike keskuste töö korraldajatena nõukogudes osalemise kaudu, kaasatakse katsejaamade ja teadusasutuste nõukogudesse; osalevad tagasiside süsteemis, mis luuakse tootjate vajaduste ja ettepanekute kogumiseks, analüüsimiseks ja lahenduste väljatöötamiseks. Tipptootjad töötavad konsulentidena, ekspertidena, korraldavad grupiüritusi.

Eesti Konsulentide Ühingu (EKÜ) peamised tegevussuunad on nõuandetegevuse laiendamine ja edendamine, nõustajate kutseoskuste tõstmine ja hindamine ning informatsiooni levitamine nõustajatele. Eesti Konsulentide Ühing ühendab üksikisikuid, kes tegutsevad maal ja/või aitavad kaasa nõuandetegevuse arengule.

Eesti Põllumajandusülikool (EPMÜ) osaleb nõuandekompleksis nõustajate ja tootjate koolitamise, nõuandeprojektide elluviimise, ekspertide tegevuse, publitseerimise jne kaudu.

Teadus- ja arendusasutused osalevad nõuandekompleksis nõustajate ja tootjate koolitamise, nõuandeprojektide elluviimise, ekspertide tegevuse, publitseerimise, põllupeenrapäevade korraldamise jne kaudu.

Katsemajandid osalevad nõuandekompleksis peamiselt grupinõustamise ja õppepäevade korraldamise kaudu.

Koolitusasutused osalevad nõuandekompleksis peamiselt grupinõustamise ja õppepäevade korraldamise kaudu.

Erafirmad ja eranõustajad osalevad nõuandekompleksis individuaalnõuande andjatena, samuti kõigi muude nõuandelaaste tegevuste korraldamisel vastavale oma tegevussuunale.

Erialanõukogud on tootjate esinduskogud tootegruppide kaupa. Erialanõukogud teevad ettepanekuid spetsiifiliste uuringute ja temaatilise infolevi korraldamiseks.

Põllumajandusministeerium on valitsusasutus, kelle ülesandeks teabelevi valdkonnas on korraldada põllumajandusteadust, -haridust, -koolitust ja -nõuannet. Riigieelarvelised vahendid taotletakse ja eraldatakse läbi tema eelarve, samuti on ta tegevuste üldine koordineerija. Põllumajandusministeeriumi juures tegutsevad järgmised antud valdkonnaga seotud komisjonid:

Nõuandenõukogu on nõuandekompleksi huvigruppe esindav komisjon, mille ülesandeks on teha põllumajandusministrile ettepanekuid nõuandekompleksi puudutavates strateegilistes ja taktikalistes küsimustes.

Nõuandetegevuse arendamise ja finantseerimise komisjon on tootjate (ETKL, EPK), nõustajate (EKÜ) ja Põllumajandusministeeriumi esindajatest koosnev viieliikmeline komisjon, kes teeb Põllumajandusministeeriumi juhtkonnale ettepanekuid nõuandetegevust puudutavates rakenduslike küsimustes.

Atesteerimiskomisjon on konsulentide atesteerimiseks moodustatud komisjon, kus on esindatud tootjate, konsulentide ja riigi esindajad. Atesteerimiskomisjon teeb põllumajandusministrile ettepanekuid konsulentide atesteerimiseks.

Nõuande ideegrupp on Põllumajandusministeeriumi poolt ellukutsutud töörühm, kes tegutseb projektrühmana. Ideegrupis on esindatud tootjad, konsulendid, teadlased, riik. Osaleb nõuandekompleksi tegevuste koordineerimisel, arengu analüüsil ja strateegia kujundamisel.

Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet (PRIA) on valitsusasutus Põllumajandusministeeriumi valitsemisalas, kus toimub riiklike toetuste (sh nõuandetoetuse) administreerimine ja toetuste alase info väljastamine.

5.2. Rahastamise skeemid

Individuaalnõuande riikliku toetamise aluseks on Maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seadusega ette nähtud nõuandetoetus. Nõuandetoetust saavad kasutada põllumajandustootjad ja kalakasvatajad, kes ostavad nõuannet atesteeritud konsulentidelt. Nõuandetoetusega

kaetakse teatud osa nõuandeteenuse maksumusest, ülejäänu tasutakse tootja poolt. Individuaalnõuande, mis jääb ilma selle toetuseta, tasutakse täies mahus tootja poolt.

PIKK finantseerimine toimub riigi poolt eraldatud vahendite arvelt, kusjuures igal aastal täpsustatakse eraldatav summa ja teostatavad tööd. sealhulgas ka PIKK-i poolt tellitavad tööd nagu materjalide ette valmistamine ja info levitamine piirkondlike keskuste kaudu. PIKK sõlmib lepingud ka umbes kümne konsulendiga, kelle tegevusvaldkond on üle kogu Eesti (ehitus jm). Lisaks sõlmib PIKK lepingud ekspertidega, kelle poole võivad pöörduda kõik konsulendid (sh need, kes pole otseselt seotud mõne piirkondliku keskusega) nende küsimustega, millele nad ise vastust ei leia.

Piirkondlike keskuste töötajate põhiosa moodustavad konsulendid, kelle tegevuse stabiilsus tagatakse teabe levitamise tellimisega. Tellimuse täitmiseks tehtavad tööd tagavad konsulendile kuni poole sissetulekust, teine pool tuleb osalemisest individuaalnõuande pakkumisel ja muust nõuandelasest tegevusest.

Üleriigiliste ürituste ja trükiste tellimine riigi poolt toimub põllumajandus- ja maaelu sektorilt saadud vajaduse analüüsi ja riigi vajaduse alusel Põllumajandusministeeriumi kaudu. Vajadust selgitavad ja analüüse teostavad PIKK ja ministeeriumi vastavad struktuuriüksused.

Kohaliku initsiatiivi toetamine toimub projektide korraldamise ja finantseerimise alusel regionaalsel tasandil maavalitsuste kaudu kaasates otsustamisprotsessi sihtgruppide esindajaid.

Erafirmade ja agroäride nõustamissüsteem koosneb eelmiste punktide kaudu kajastamata ettevõtetest. Need on isefinantseerimisega ettevõtted, kes siiski täidavad olulist rolli nõuande ja teabelevi korralduses.

5.3. Strateegia tegevussuunad

Nõuandekompleksi üldine korraldus

Nõuandekompleksi arengu ja konkreetsemate tegevuste planeerimisel on juhtival kohal Põllumajandusministeerium, kes kaasab nii ideede väljatöötamise kui otsustusprotsessi nii nõuandetegevuse sihtgruppide esindajaid kui ka nõuandekompleksis osalejaid. Ideede genereerimiseks ja lahendusvariantide läbikaalumiseks toimuvad ideegrupi istungid, otsustuste tegemisel on nõuandvateks organiteks ministeeriumi tasandil töötavad strateegiliste küsimustega tegelev nõuandenõukogu, mille liikmeskond on laiapõhjaline (esindatud on nii nõuande kasutajad kui nõuandekompleksis osalejad) ning nõuandetegevuse arendamise ja finantseerimise komisjon, mis on operatiivsete küsimuste lahendamiseks.

Nõuandekompleksi üldine koordineerimine toimub põhiliselt läbi infovahetuse, osaliselt ka riigi poolt esitatavate tellimuste abil.

Erinevatel tasanditel rakendatakse nõuandetegevuse suunamiseks tööle demokraatlikud koostöövormid kaasates nii nõuandekompleksis osalejaid kui kasusaajaid.

Rakendatakse tööle PIKK, mis aitab kaasa nõuandetegevuse planeerimisele tagasiside koondamise, selle analüüsimise ja tegevuste kavandamise kaudu (sh nii pikaajaline kui lühiajaline tegevuskava); aitab kokku leppida rollide jaotuses ja arendab institutsionaalset koostööd; korraldab teaduse, nõuande ja tootjate vahelist infolevi läbi konkreetsete tellimuste; kogub infot, loob ja hooldab vajalikke andmebaase ning nõustajatele vajalikke tugisüsteeme.

PIKK täidab oma ülesandeid piirkondlike teabelevi keskuste.

Kõikidel tasanditel toimub nõuandevõimaluste ja sellest saadava kasu objektiivne tutvustamine.

Institutsioonide vahelised suhted korraldatakse vastastikuse kasu printsiibil ja reguleeritakse korrektselt ja kõigile mõistetavalt (seadusandlikud aktid, lepingud, kokkulepped); olulisel kohal on teaduse, hariduse ja nõuande rakendamine ühtsesse üksteist täiendavasse süsteemi.

Koolitus ja praktika

Luuakse ja rakendatakse tööle konsulentide koolituse ja praktiseerimise süsteem, mis seisneb konsulentide koolitusvajaduse selgitamises ja koolituse andmebaasi loomises (koordineeriva keskuse poolt, pidev tegevus); konsulente valmistatakse ette nii kutse- kui akadeemilise kõrghariduse süsteemis; käivitatakse süstemaatiline täiendkoolitus nii EPMÜ kui teiste pädevate asutuste baasil (PIKK koordineerimisel kaasates piirkondlikke keskuseid); konsulentide koolitus toimub riigi toetusel.

Toimub koolitajate koolitus; rakendatakse tööle teadlaste motiveerimise süsteem osalemaks konsulentide täiendõppe korraldamises, koolituses rakendatakse ka välisriikides loodud teadmisi.

Olulise tähelepanu all on nõuandetehnika ja kommunikatsiooni teooria valdkond, vastavad õppeained rakendatakse ka pidevõppes.

Koolitatakse nõuande juhtimisega, koordineerimisega, administreerimisega ja teiste seotud valdkondadega tegelevaid isikuid.

Kohaliku initsiatiivi toetamine

Nõuandekompleksi tegevustes tuginetakse isikute ja institutsioonide initsiatiivile ja läbi erinevate tegevuste aidatakse kaasa selle arengule.

Finantseerimismehhanism motiveerib konsulente rohkem ja paremini töötama ja täiendavaid tegevusi planeerima.

Toetatakse tootjate poolt tulnud ettepanekuid konkreetsete ürituste läbi viimiseks; koolitatakse eneseabi gruppide – õpiringide - juhte ja motiveeritakse tootjaid olema aktiivsem nõuande küsimisel ning ka vastuste otsimisel.

Teadustulemuste kasutajad (põllumajandustootjad ja tööstus) ning edastajad (põllumajandusteabe korraldajad ja nõustajad) kaasatakse teabeloojatele esitatava tellimuse sõnastamisele, sealhulgas ka põllumajandusteadusasutuste nõukogude töösse.

Infolevisüsteemi väljatöötamine ja rakendamine/ käivitamine

Rakendatakse tööle terviklik teabe ette valmistamise süsteem, mis haarab nii põllumajandusteadusasutusi, muid infotootjaid kui ka välismaal loodud teadmiste importi. Koordineerimisega ja teabe ettevalmistamisega nõuandetegevusele sobivaks tegeleks koordineeriv keskus oma töötajate abil ja tellitavate tööde raames.

Eesti sisene infolevi on kompleksis osalejate vahel paljuski organiseeritud Interneti-põhiselt vastava veebilehe kaudu. Kasutatakse ka perioodilisi väljaandeid paber kandjal (kompleksis osalejatele orienteeritud “Nõustaja”, infoleht “Hüva Nõu”, ajakiri “Maamajandus”). Riik doteerib nende tegevustega seotud kulusid.

Täiustatakse trükiste (nii perioodiliste kui ka ühekordsete) levitamise süsteemi.

Nõuandetegevuse kontroll ja kvaliteedi tagamine

Töötatakse välja kontrolli meetodika ja tööjuhendid, konkreetsetele asutustele (Põllumajandusministerium ja PRIA) fikseeritakse selged ülesanded, kontrolli teostajad vahetavad vastastikku vajalikku infot.

Tootjapoolse kontrolli arendamine läbi tootja teadlikkuse tõstmise ja suurema finantsvastutuse panemise.

Kehtestatakse “hea nõuandetava”.

Jätkatakse nõustajate atesteerimise süsteemi, mille käigus hinnatakse nii nõustamisoskusi kui erialateadmisi. Atesteerimise protsessi on kaasatud põhiliste huvigruppide esindajad (riik, nõustajad, tootjad). Valmistatakse ette nõustamisetevõtete atesteerimine (kvaliteedi hoidmise delegeerimine, enda töötajate koolitus, pädevus, õige pädevuse tasand atesteerimise delegeerimisel).

Nõuandetegevuse kohta tagasiside kogumine on koordineeriva keskuse ülesanne, aga sellesse tegevusse kaasatakse kõik huvirühmad, tagasiside analüüsitakse ja esitatakse ministeeriumile ja teistele huvirühmadele järjepidevalt.

Nõuandetegevuse finantseerimine

Töötatakse välja ja rakendatakse individuaalnõuande toetuse diferentseerimise meetodika vastavalt tegevusalale, tegevuse mahule ja nõuandevaldkonnale.

Stabiilne ja motiveeriv finantseerimissüsteem rakendatakse ka nõuande tugisüsteemidele (sh PIKK ja piirkondlikud keskused). Riik finantseerib kogu nõuandekompleksi arendamist osaliselt. Vajalik on jälgida, et:

- olulised tegevused oleks finantseeritud vajalikus mahus;
- ei oleks tegevuste topeltfinantseerimist.

Finantseerimisel arvestatakse komplekselt kõiki riiklikke toetusi.

Organisatsioonide finantseerimise ja institutsionaalse toetuse eelduseks on konkreetse organisatsiooni, institutsiooni nõuandetegevuse arengukava olemasolu. Samuti arvestatakse senise tegevuse ja rahade kasutamise tulemuslikkust. Organisatsiooni nõuandetegevuse arengukava peab olema kooskõlas kehtiva riikliku nõuandekompleksi strateegiaga.

Nõuandetegevuse erinevad meetodid

Jätkatakse kõikide nõuandemeetodite tasakaalustatud ja üksteist täiendavat kasutamist ja arendamist

a) Individuaalnõuanne

Individuaalnõuannet suunavad nõuande tellijad ja kasutajad, tootjale jääb võimalus valida ise endale sobilik tegutsevate nõustajate hulgast, nõustajate vaheline konkurents aitab kaasa kvaliteedi tõusule. Valiku tegemisel on abiks konsulente ja nende tegevust tutvustav andmebaas

Arendatakse ja propageeritakse kompleksnõuannet, kui see on efektiivne majanduslikus ja tulemuslikus mõttes.

Tippekspertide kasutamise süsteemi väljatöötamine, käivitamine ja rakendamine.

b) Grupinõuanne

Grupinõuandes kasutatakse ära nii teadus – ja koolitusasutuste potentsiaal kui tegelike tootjate ettevõtted ja põllud.

Ürituste kohta infot on võimalik saada pidevalt täiendatavast virtuaalsest ürituste kalendrist, mida haldab PIKK.

c) Massinõuanne

Jätkatakse temaatiliste trükiste (sh käsiraamatud, temaatilised brošüürid, infolehed, perioodilised väljaanded) välja andmist, kujundades välja spetsiifilised atraktiivsed trükiste seeriad. Trükiste vajaduse otsustamiseks ja trükiste sisu paremaks sihtgrupile orienteerimiseks kasutatakse huvigruppe esindavaid arvamusrühmi /kolleegiume.

Arendatakse välja internetipõhine põllumajandusliku teabe kodulehekülg (portaal), kuhu lisatakse süstematiseeritult kogu uudne põllumajandustootmist puudutav teave kasutajale sõbralikul kujul. Tegevuste koordineerijaks on PIKK.

Teabe levitamiseks erinevatele maapiirkonna sihtgruppidele arendatakse edasi maainfokeskusi, mille ülesanded ja võimalused defineeritakse täpsemalt.

d) Riiklik teabelevi/ propaganda

Töötatakse välja ja rakendatakse spetsiifilised riigi huvidest lähtuva informatsiooni levitamise süstemaatilised programmid, mille teostamisel kasutatakse terviklikult nõuandekompleksis tegutsevaid asutusi/isikuid ja vajadusel ka väljastpoolt. Programmide väljatöötamise ja koordineerimisega tegeleb PIKK, rakendavad eelkõige piirkondlikud keskused. Riigi huvide alla loetakse nii seaduste ja keskkonna alane informatsioon kui ka riigi teadusasutuste poolt pakutav uudne tootmisalane teave.

e) Tootjate eneseabi grupid (õpiringid)

Jätkatakse toetust õpiringidele ja arendatakse välja Eesti tingimustele enim sobivad meetodid.

5.4. Strateegia rakendamiseks vajalikud tegevused

- Nõuandekompleksis tegutsevate organisatsioonide kaardistamine, potentsiaali hindamine ja tööjaotuse kavandamine
- Lähtuvalt strateegias kehtestatud eesmärkidest ja põhimõtetest lühiajalise ja pikaajalise tegevuskava koostamine
- Strateegia seire ja järelvalve töörühma tööle rakendamine; töörühma ülesandeks on strateegia osade täiendamine, strateegia elluviimise jälgimine ja analüüs.
- Olemasoleva seadusandluse analüüsimine ja ettepanekute koostamine seadusandluse muutmiseks
- Eelarve ettevalmistamise sidumine strateegia eesmärkide ja kavandatud tegevustega

Kokkuvõte

Põllumajandussektor teenib ühelt poolt põllumajandusettevõtja erahuve. Teiselt poolt pakub põllumajandussektor ka avalikke hüvesid (maastik ja keskkonnahoid, oma riigi toiduga isearustamine, tasakaalustatud majandus ja konkurentsivõime, riiklik julgeolek, kultuuriline mitmekesisus), mis teenivad kogu ühiskonna huve. Seetõttu finantseerib enamus maailma riike põllumajandusteadust, haridust ja nõuannet osaliselt avaliku sektori vahenditest.

Eesti ühiskonna valitud arengutee seab nõuandeteenistuse ette pakilise ülesande kompenseerida lünki põllumajandustootjate hariduses, kuna praegune põllumajandustootjate hariduse tase ei vasta kõiges kaasaja vajadustele.

Käesoleva strateegia vastuvõtmine tähendab ka Eesti riigi jaoks pikaajalise kohustuse vastuvõtmist: tagada põllumajandusliku nõuande pikaajaline riiklik kaasfinantseerimine. Ilma selleta ei ole Eesti Vabariik suuteline osalema võrdväärse partnerina Euroopa Liidu koostöös.

Nõuandekompleksi strateegia rakendamine vajab kõikide osapoolte aktiivset osalemist vastavalt oma tegevussuunale ja võimalustele. Seega on nõuandestrategie üks osa kokkuleppest nõuandekompleksis osalejate vahel, mis aitab jõuda tekstis kirjeldatud tulemusteni.

LISAD

Lisa 1 Nõuandetegevusega seotud mõistete seletused

Nõuandemeetodid:

Nõuandemeetodite rühmad:

1. üksikisikule suunatud nõuandetegevus (individuaalnõuande meetodid)
2. grupile (väikesele rühmale) suunatud nõuandemeetodid (gruupinõuande meetodid)
3. laiale auditooriumile (sihtrühmale) suunatud nõuandetegevus (massinõuande meetodid)

Nõuandemeetodite kompleksne rakendamine:

4. nõuandekampaaniad ja programmid
5. osalusel põhinev arendustöö (inglise k. Participatory Rural Appraisal - PRA)

Talunike ja tootjate omaabi:

6. nõuandeline ühistegevus (talunike õpiringid, kogemuse jagamise rühmad, kus infovahetus toimub konsulendi vahendusega)
7. kogukonna nõustamine ja arendus

Individuaalnõustamine on konkreetse ettevõtte jaoks ja on läbi arutatud ka selle nõuande ellu viijatega – lahendatakse konkreetse ettevõtja probleeme ja nõuanne on seotud kindla koha ning tingimustega. Individuaalnõuanne sisaldab koostööd nõusajajaga, informatsiooni kogumist tootja olukorrast ja selle analüüsi, analüüsi tulemuste esitamist kirjalikult, tegevusprogrammi väljatöötamist, tootja toetamist otsuste elluviimisel.

Grupuinõuanne on nõustaja töö ühe spetsiifiliste vajadustega grupiga. Grupuinõuande eesmärkideks on eelkõige teadmiste ja oskuste andmine, toetus otsuse tegemisel, uskumuste muutumine. Rühmale suunatud teave peab olema otseselt seostatav tootjate praktilise tegevusega ja võimalusega rakendada pakutut tootmises. Nõustaja ülesanne on aidata leida lahendusi tootjate probleemidele ning edastada konkreetse valdkonna operatiivset informatsiooni.

Massinõuannet levitatakse konkreetset üksiktootjat või gruppi silmas pidamata. Laiale auditooriumile suunatud massinõuande väljundiks on suurüritused ja trükised. Massinõuande eesmärkideks on enamasti teadlikkuse tõstmine või teadmiste andmine tootmise või tehnoloogia konkreetsetes valdkonnas.

Nõuandekampaaniad ja programmid – suuremate nõuandeliste eesmärkide saavutamiseks kasutatakse enamasti mitut meetodit programmiliselt koos. Kampaania on teabe edastamise tähenduses erinevate suhtlemismeetodite ja haridustegevuse koordineeritud kasutamine, et keskendada tähelepanu kindlale probleemile ja selle lahendamisele mingi ajaperioodi jooksul.

Nõuandeline kohalik ühistegevus - Kõige rohkem uuendusi ja lahendusi oma probleemidele pakuvad välja tootjad ise. Tootja saab vajalikku ja praktilist teavet teistelt tootjatelt. Rühma liikmete praktika ja arvamused mõjutavad oluliselt arvamuste ja suhtumiste kujundamisel. Selle meetodi puhul lisandub grupinõuande positiivsetele omadustele veel õpiringi liikmete omavaheline usaldus info jagamisel.

Osalusmeetodi puhul toimub piirkonna olukorra üldine hindamine ning arengusuundade määratlemine. Tegevuste eesmärgiks on kokkuleppe, konsensuse saavutamine ning konflikti lahendamine. Tegevuste tulemusel moodustatakse õpinge, korraldatakse infopäevi,

algatatakse projekte, koostatakse arengukavasid, planeeringuid, strateegiaid, esitatakse ettepanekuid nõuandetegevuse paremaks korraldamiseks jne

Kogukonna arenduse sihtrühmaks on keerukad ühiskondlikud süsteemid. Arendamise eesmärgiks on teha tasakaalustatud otsus. Oluline osa on õppimisel ja sotsiaalsel kapitalil (nn "koostöövaimul"). Arendustegevused on suunatud lahenduste otsimisele ja jätkusuutlikkusele, oluline koht on ka koostöökoogu loomisel ja arendamisel.

Teenus - mingit vajadust rahuldav (peamiselt müüdav) toiming. Teenust iseloomustab

- a) mitmeesemelisus – teda ei saa enne ostu näha või katsuda,
- b) eraldamatus teenindajast,
- c) muutlikkus – kvaliteet oleneb teenuse osutamise ajast ja kohast ning teenindajast,
- d) säilitamatus – ei saa toota varuks.

Nõuandekaubaks võib olla voldik, infoleht, raamat jne, kus konkreetne nõuandekasutaja ostab valmis asja.

Nõuandeteenuseks võib olla individuaalne nõuanne üksiktootjale, grupinõuanne sarnaste vajadustega tootjate grupile, massinõuanne mingi piirkonna või mingit kultuuri viljelevatele põllumajandustootjatele.

Nõuandetoode on standardiseeritud nõuandeteenuse protseduur, mis on kujundatud vastusena mitme tootjate tüüpilisele vajadusele.

Spetsialisti, kes tegeleb nõuandetööga tööstuses, majanduses, ettevõtluses, äris jne., on Eestis nimetatud **konsultandiks**, vastavat nõuandetööd **konsulteerimiseks**.

Spetsialisti, kes tegeleb nõuandetööga isiksuse arengu, psühholoogia, kutsevaliku jne. valdkonnas, on Eestis nimetatud **nõustajaks**, vastavat nõuandetööd **nõustamiseks**.

Põllumajandusnõustajat nimetatakse ka ajaloolises tähenduses **konsulendiks**. (selline erinimetus on konsulendil vaid Soomes ja Eestis)

Sõltumatu nõuande all mõeldakse seda, et nõuanne:

- **pole seotud** kontrolli ja järelvalve funktsiooniga,
- **pole seotud** põllumajanduslike sisendite müügi huviga,
- **pole seotud** varumise, töötleva tööstuse ja toodangu müügi huviga,
- **on seotud** nõuande kasutaja, st. kliendi(tootja) vajaduste ja huvidega.

Tööstuse, töötlemise, riigi huvidest lähtuva nõuande puhul räägime ka **väljastpoolt tootja vajadust lähtuvast nõuandest**.

Kasutaja/Tootja vajadusest lähtuva nõuande praktilisel teostamisel on olulised konsulendi, nõuandesüsteemi, nõuandekompleksi ja nõuande institutsionaalse korralduse tasandid.

Riigi info ehk riigi huvidest lähtuva informatsiooni all mõistetakse riigiasutuste poolt väljatöötatud seadusandlike aktide ja nende tõlgenduste edastamist maaelanikele.

Riigitellimuseks nimetatakse riigi info levitamise alast tellimust.

Samas regioonis võib olla mitu erinevat **nõuandesüsteemi** samaaegselt. Lisas 4 on kirjeldatud huvirühmad, kelle erinevad huvid põllumajandusliku teabe levitamisel on aluseks erinevate nõuandesüsteemide olemasolule samas regioonis.

Tugeva nõuandesüsteemi tunnused

1. Toimiv side teadusorganisatsioonidega
2. Seaduslik alus ja defineeritud missioon

3. Püsiv finantsmajandus
4. Pidev ja tulemuslik täiendkoolitus
5. Kontorite võrgustik, transport ja kommunikatsioon
6. Suundumus mõista taluperet ja teda teenindada
7. Sõltumatus kontrollifunktsioonist, põllumajandussisendite müügihuvist
8. Tootjapoolne tugi programmilisel juhtimisel
9. Võistlusvõimeline palgasüsteem ja karjäärivõimalused
10. Võimekas isikkoosseis suhtlemiseks

Lisa 2 Senised tegevused ja arengusuunad nõuandevaldkonnas

Nõukogude ajal baseerus nõuandetegevus põllumajanduslike ja veterinaaria instituutide ning katsejaamade tegevusele. Peamised teabe levitamise meetodid olid publikatsioonid, spetsialistide kogunemised, näitused ja võistlused. Piirkondlikud kokkusaamised löid hea keskkonna teabevõrgu arenguks.

Spetsialistidel olid head teadmised oma kitsal erialal, neil olid vähesed teadmised terviklikust põllumajandustootmisest. Põllumajanduskoolituse kitsas spetsialiseerumine peegeldus ka põllumajanduse struktuuris.

Kui süsteem muutus, pidid uustalunikud muutma oma mõtlemist ja suhtumisi. Neil oli vähe teadmisi tootmisest ja ei olnud võimelised mõistma kõiki aspekte otsuste tegemiseks. Uue teenindussüsteemi loomine oli vältimatu.

1. Nõuandetegevuse käivitamise periood (1989-1993)

- 1989 nõuandekoolituse algus Juhtimise Kõrgemas Koolis.
- Samuti algatati 1989 Põllumajandusministeeriumi poolt teaduse ja arenduse projekt konsultatsioonitegevuse kontseptsiooni väljatöötamiseks põllumajandusele. (*1992 projekt laiahaardelise üleriigilise nõuandeteenistuse arengukava loomiseks. Projekti finantseeris Põllumajandusministeerium ja teostas MAI (Dembovski)*)
- 1992 maaelu ja maamajanduse nõuandekeskuse loomine Juhtimise Kõrgema Kooli baasil ja selle tegevuse hääbumine
- Algatati mõttetalgud konsultatsiooniteenistuse arendamiseks

2. Taluliidu nõuandesüsteemi kujundamine (1992-1997)

- Uute perefarmide loomisega tundsid farmerid vajadust oma organisatsiooni järele ning esimene taluliit loodi 1989.

Esimene nõuandesüsteem iseseisvas Eestis loodi Talupidajate Keskliidu poolt 1991. Süsteem liitis piirkondlike taluliitude nõuandekeskused, õppekeskused kahe taluliidu (Harju ja Viljandi) juurest ning Jäneda Õppe- ja Nõuandekeskuse. Peale uue valitsuse loomist ja rahareformi otsustati ehitada nõuandesüsteem üles Taluliitude baasil.

Eestimaa Talupidajate Keskliidu nõuandesüsteem arendati välja koostöös Taani Põllumajanduse Nõuandekeskusega ja Taani riigi tehnilisel toel. Projekt algatati 1993. aastal. Nõuandesüsteemi struktuur ühildati taluliidu struktuuriga. Nõuandeteenistus on iga maakonna taluliidus (kokku 16). Jäneda Õppe- ja Nõuandekeskus oli taluliitude nõuandeteenistuste õppe-, nõuande- ja arengukeskus. Kui paljud head spetsialistid kaotasid oma töökoha põllumajanduse privatiseerimisega, hakkasid taluliidud kasutama neid inimesi nõuandeteenistuses. Algusaegadel töötas selles süsteemis umbes 65 nõustajat, praeguseks on see arv vähenenud 34-ni. Taani mudeli idee oli, et nõuandeteenistus peab olema taluliitude ja riigi nõukogu kontrolli all. Siiski praktiliselt ei realiseerunud see nõuandeteenistuse juhtimise idee taluliitude kaudu. Näitena läks JÕNK 1998 riigi valdusesse ja ei kuulu enam taluliidu nõuandesüsteemi.

- 1996. aastal alustati infosüsteemi "Talutark" koostamist, mille eesmärgiks oli luua tarkvara tootjatele, kes käsitlevad põllumajandustootmist (talupidamist) kui ettevõtlust. Programmpakett "Talutark" võimaldab pidada ja arendada tootmisüksuseid lähtudes pidevast majandusarvestusest ning sellele toetuvast eesmärkide ja ressursside planeerimisest.

Projekti tehniliseks sihiks on luua tarkvara, mis koostab tootja poolt sisestatud andmete alusel tootmise tervikliku, praktiliseks kasutamiseks sobiva infomudeli, milles ressursid,

tootmissuunad ja protsessid integreeritakse ühtse andmetoetuse abil. Loodud mudeli alusel saab hinnata tootmise tegevusplaanide majanduslikku tasuvust, kontrollida alternatiivseid tegevusvõimalusi ning nendega seotud riske. Infomudeli baasstruktuuriks on ühtne majandusarvestus, mis võimaldab kõiki tegevusi siduda detailse kulude/tulude analüüsiga. Projekti alustamisel eeldati selle sidumist üldriikliku informatsioonilise infrastruktuuri arendamisel loodavate andmeallikatega. Projekti finantseeriti aastatel 1996 kuni 2000 kogusummas 2,9 miljoni krooni ulatuses

- 1994 asutati Viljandimaal nõuandeühistu ja eeskuju järgides moodustati veel kolm ühistut Tartus, Järvamaal ja Jõgeval 1994-1995. Otsustav faktor esimese ühistu loomiseks oli Saksa Põllumajandusministeeriumi rahaline toetus (projekt algas 1993 aastal). Liikmemaks kattis väikese osa kuludest (liikmete-tootjate arv väike). Ühistu tegevust toetati ka Eesti Põ.Min nõuandeprogrammist 1995. aastal. Siiski ei suutnud ühistud jätkata peale Saksa toetuse lõppemist. (Konsulent käis regulaarselt talu külastamas).
- Põllumajandusülikooli Teabe- ja Informatsioonikeskus moodustati 1994 interdistsiplinaarse (erialadevahelise) projekti raames hõlbustamaks teabevahetust Eesti ühiskonna ja Ülikooli vahel. Projekti ülesanne oli arendada koostööd teadlaste, nõustajate ja põllumajandustootjate vahel leides lahendusi tootjate probleemidele riigisisest ja arendades sidemeid maaühiskonna ja põllumajandusliku teadustegevuse vahel. Projektile oli kaks põhilist eesmärki: Esiteks reklaamida integreeritud (kompleksse), riigisisest lähenemist lahenduste leidmiseks piimatootmises hõlmates koostööle ajutine töögrupp teadlastest ja ekspertidest. Kõige olulisem projektile oli teadvustada klientide vajadusi teadlastele kõige mõjusamal moel. Teiseks algatada infoleht "Maamajandus", et tutvustada erinevaid põllumajanduse ja ökonomika aspekte. Infolehe sihtgrupiks olid poliitikud, otsustajad, maaelu juhid, põllumajanduskoolide õpetajad ja nõustajad. Projekti teostajateks olid Rootsi Põllumajandusteaduste Ülikooli Teadusinformatsioonikeskus ja Eesti Põllumajandusülikooli Maaelu Arengu Instituut. Projekt ei olnud jätkusuutlik, kuna tegevused takerdusid ebapiisava finantseerimise ja toe taha.
- Projekti piimakarjatalude arendamiseks toetas Hollandi Valitsus. Projekt kontsentreerus piloottaludele ja nõustamine põhines Hollandis omandatud kogemustele. Valiti välja mõned talud ja nõustajad said nendes farmides praktilise väljaõppe. Koolitus põhines rohkem farmikatsetele ja rohumaade majandamisele kui nõustamisoskustele. Siiski said paljud nõustajad koolitust ja rajati head tegelike situatsioonide demonstreerimisvõimalused erataludes.
- Rahvusliku õppe- ja nõuandekeskuse loomine Jänedale. Jänedale Õppe- ja Nõuandekeskus on riigiasutus, kes korraldab põllumajandusnõustajate, põllumajanduskoolide õpetajate ja põllumajandustootjate massi-, grupi-, individuaalnõustamist ja täiendkoolitust, arendab nõustamisvahendeid ning teostab põllumajanduslike andmete kogumist ja töötlemist. Kuni 2000. aastani õketati Jänedale ÕNK's ka talupidamist... kutsehariduse baasil
- Talunike koolitus
- Esimene ring konsulente sai koolituse
- Tootjatel/talunikel tekkis nõuandekasutuse esimene kogemus

3. Programmiline nõuandetegevuse arendamine ja riigipoolne juhtimine (1995-)

- Eesti Valitsus tunnistas vajadust korraldada põllumajandusteenuse järele. JÕNK sai mõningat finantseerimist talude nõustamiseks. Samuti toetati riigieelarvest taluliite. Siiski ei soovinud riik olla riikliku nõustamise pakkuja arvestades selle pikaajalist riikliku

finantseerimise vajadust. Seega oli eesmärgiks luua nõuandesüsteem ja edastada nõuannet, kuid teha seda nõuandekompleksi vaba turu arengut hõlbustades.

Siiski samal ajal riigi esindajad ei soovinud propageerida ühte ainukest nõuandeteenistust hoolimata faktist, et üks taoline oli loodud ja töötas mingil moel ning et toetati oluliselt Talupidajate Keskliitu ja selle nõuandeteenistust maakondades kui ka JÕNK-i.. Riik nägi, et taluliitude nõustajad ei olnud võimelised andma küllaldast nõuannet laia profiiliga taludele. Talunikud kaebasid ka nõuande kvaliteedi üle. Nii tõdes riik vajadust muudatuste järele.

- Uued koordineerimistegevused algatati 1994. Korraldati seminar-dispuut “riigi rollist nõuandetegevuse arengus”, kus osalesid asjasse puutuvate organisatsioonide esindajad.
- 1994 asutati Eesti Konsulentide Ühing
- 1995 Riikliku nõuandeprogrammi käivitamine. Esimese sammuna uues nõuandepoliitikas eraldati 1995. aastal riigieelarvest 2,3 miljonit krooni nõuandeteenistuse arendamiseks. 40 % sellest summast oli mõeldud toetuseks talunikele nõuande ostmisel. Talu kohta eraldati 500.- ja 10% summast pidi talunik ise tasuma. Need vahendid eraldati maakondadele, kes on osalised toetuse skeemi täitmisel. Eelarve piiratuse tõttu eraldati rahad suhteliselt hilja ja osad maakonnaspetsialistid ei saanud selgelt aru, mida see toetus võimaldas.
- Programmi vahenditest on toetatud massi- ja grupinõustamist ning spetsiifilisi projekte. Vastavalt riiklike programmide põhimõtetele tuli riigi poolt ostetavad tööd ja teenused tellida konkursi korras. Nõuandeprojektide kaudu finantseeritakse konkreetseid nõustamisalaseid tegevusi: piirkondlikke õppepäevi ja õppusi põllumajandustootjatele; nõustajate koolitust; muid nõustamist toetavaid tegevusi. Konkursile laekunud tööd vaatab läbi põllumajandusliku nõuandeteenistuse arendamise ja finantseerimise komisjon. Projektide finantseerimise aluseks on vajadus konkreetsetele oludele vastavate nõustamistegevuste läbiviimiseks (riikliku toetuse abil). Projektid näitavad nii nõustajate potentsiaali kui ka vajadust nõuande järele.
- Nõuande vaba turu käivitamine. Eesti Valitsus ei soovinud olla riikliku nõustamise pakkuja arvestades selle pikaajalist riikliku finantseerimise vajadust. Seega oli eesmärgiks luua nõuandesüsteem ja edastada nõuannet, kuid teha seda nõuandekompleksi vaba turu arengut hõlbustades. Riigi esindajad ei soovinud luua riiklikku nõuandeteenistust.

Vabaturu poliitikanäha soovis Eesti riik näha konkureeriva nõuandeteenistuse vabaturu arengut, kus tootjatel on vaba võimalus osta vajalikku nõuannet kokkulepitud hinnaga. Arvestades põllumajandussektori situatsiooni mõistis riik, et kuna talunike võime osta nõuannet on väga madal, tuleb nõuande ostmist subsideerida. Üks nõuandetoetuse saamise tingimustest on, et osa nõuande maksumusest tuleb tasuda tootjal endal. Selline toetuse skeem paneb nõuande tarbijatele endale suuremad kohustused nõustajate valikul ja ülesannete määratlemisel. Nõuande maksumuse määravad tootja ja nõustaja kokkuleppeliselt, vastavalt teostatavate tööde mahule ja kvaliteedile. Tootja osalust individuaalnõuande ostmisel suurendatakse igal aastal, kuni tootja maksab nõuandeteenuse eest kogu mahus (Esialgne kava nägi ette, et tootjapoolne osa nõuande eest tasumisel tõuseb 100%-ni 10 aasta jooksul).

- Briti Know-How Fondi projekt

- 1995-1998 töötas Phare põllumajanduslik nõuande projekt
Phare põllumajandusliku nõuande projekt “Tehniline abi ja spetsiaalsete fondide loomine nõuandeteenistuse arendamiseks” 25. oktoobrist 1995 kuni 25. märtsini 1998.
Projekti ülesanne oli põllumajandusliku nõuandeteenistuse arendamine Eestis, eeskätt nn. erasektori kaasamise ja eranõustajate arendamisega. Selleks loodi koostöös eesti ja projekti

ekspertidega nõuandetoetuse süsteem, mis on omane ainult Eestile ja mõningate sarnaste nüanssidega kasutatud varasematel aegadel Ungaris. Seda projekti on peetud Eesti poolt üheks efektiivseimaks (tulemuslikumaks) Phare projektiks, mille põhjused võiksid olla: a) kohalike olude arvestamine, ja b) hea meeskond. Projekti raames korraldati ka õppepäevi, seminare ja kursuseid, et tõsta nõustajate professionaalseid oskuseid.

- 1995. aasta suvel pakkus Maailmapank Põllumajandusministeeriumile võimalust luua nõuande arengu fond. Novembris korraldati British Know How Fund-i ja PHARE nõuandeprojekti konsultantide abil ekskursioon kuude maakonda. Võimalusi põllumajandustootjate toetamiseks arutati maakondades, piirkondlike taluliitude esindajatega ja põllumajandusspetsialistidega. BKNF korraldas 1995 detsembris seminari ministeeriumi töötajatele ja nõustajatele nõustamislepingute kasutamise kohta. Seminari tagasisidet arvestati ka skeemi tõlkimisel eesti keelde. Kokkuvõtted saadeti ka igasse maakonda palvega seda levitada erinevate nõustajate ja tootjate organisatsioonide vahel. Järgmise nelja kuu jooksul korraldati mitmeid kooviibimisi maakonnaspetsialistidele, nõuandekomisjonile, maavanematele ja erinevate institutsioonide esindajatele. Selle tulemusena arendati viimane nõuandetoetuse skeemi ja nõustamislepingu versioon.
- 1996 käivitus Maailmapanga Põllumajandusprojekt seal hulgas nõuandekomponent Maailmapanga Põllumajanduslaen on kavandatud nende põllumajanduse valdkondade finantseerimiseks, mille jaoks riigil puudub momendil piisav eelarveline kate. Põllumajandusliku nõuandeteenistuse komponent koosneb: (a) eranõuandeteenistuse toetamise skeem; (b) avaliku nõustamise teenuste tugevdamine (tehniline abi ja väljaõpe) ja (c) maaregioonide informatsioonikeskuste toetamine.
- Nõuandekompleksi juhtiv ja koordineeriv roll on antud Eesti tingimustes riigile, Põllumajandusministeeriumile. Siiski soovib ministeerium kaasata otsustusprotsessi ka teisi huvirühmi – nõuande arendamise ja finantseerimise komisjoni ning konsulentide atesteerimiskomisjoni on kaasatud nii põllumajandustootjate (Eestimaa Talupidajate Keskliit ja Eestimaa Põllumajandustootjate Keskliit) ja nõustajate (Eesti Konsulentide Ühing) esindajad. Kõiki võimalikke huvirühmi on püütud arvestada põllumajandusliku nõuandekomisjoni loomisel.
- Konsulentide professionaalsuse tõstmiseks on oluline nende pidev enesetäiendamine, selleks korraldatakse mitmeid kursusi, õppusi ja infopäevi. Pakutakse koolitust nõustamisoskuste arendamiseks, töökorralduse efektiivistamiseks, aga ka erialaste teadmiste täiendamiseks eraldi majandusalal ning integreeritult erinevates tootmisvaldkondades.
- Et nõuanne oleks tõesti kõrgetasemeline ja vastavuses põllumeeste nõuetega, peavad nõustajad olema hea ettevalmistusega nii erialaste teadmiste kui ka nõustajaoskuste poolest. Nõuande kvaliteedi tõstmiseks alustati 1997. aastal konsulentide atesteerimist. Konsulentide atesteerimiskomisjon vaatab läbi konsulendikandidaatide kirjalikud tööd, eriala- ja nõustamisoskuste hindamiseks kasutab ekspertide abi ja viib läbi vestluse.
- Nõuande kvaliteedi kontrollijaks on Eesti tingimustes nõuande kasutaja, põllumajandustootja. Samas ei peaks tootja seda üksi tegema; raske on jälgida kvaliteeti, kui puudub võrdlusvõimalus. 1996. aastal alustas Põllumajandusministeerium tagasiside küsitlustega. Nõuandeküsitluse eesmärgiks on selgitada nõustamisteenuse tulemusi – tootjate rahulolu taset, teadmiste tõusu, rahalise tulususe taset jm. Saadav teave on vajalik nõustamisteenistuse kvaliteedi tõstmiseks ja arendamiseks.
- Selle perioodi tegevuste tulemusel võeti kasutusele uued instrumendid:
  - nõuandesubsidium koos tootjapoolse osalusega nõuande finantseerimisel
  - nõustamismetoodika koolitus

- nõustajate atesteerimine
- moodustati nõuandenõukogu ja nõuande finantseerimiskomisjon
- käivitati tagasisidesüsteem nõuande kasutamise kohta
- kirjaliku nõuande kohustuslik osa nõuandeteenuses
- lepingulised suhted põllumajandusministeeriumi ja maavanemate vahel nõuandetegevuse korraldamiseks

4. Nõuandekompleksi strateegiline arendamine (2000-)

- Maaelu Arengu Kava koostamine
- Põllumajanduse strateegia kehtestamine
- Põllumajandusteaduste strateegia koostamine
- Põllumajandushariduse arengukava koostamine
- Nõuandestrategie uuel ringil
- Nõuande ideegrupi käivitamine

Praegune nõuandeteenistuse olukord

Suur nõuandeorganisatsioonide ja süsteemide koordineerimata mitmekesisus
Toimivad mitmed üleriigilised nõuandevõrgustikud, mis on osaliselt või tervikuna orienteeritud maaelanikele:

- **Põllumajanduslik eranõuandeteenistus**, mille arengut toetavad
  - Phare põllumajandusliku nõuandeteenistuse projekt (lõppenud)
  - Maailmapanga põllumajandusprojekti nõuandekomponent (lõppemas)
  - Riiklik nõuandeprogramm
- **Riiklik metsanduse nõustajate süsteem**
  - erametsa nõuandesüsteem, praegu reorganiseerimisel
  - Phare projekt erametsanduse arendamiseks (lõppenud)
- **Ärinõuandlad ja ettevõtlikonsultandid maakonnakeskustes**
  - välisprojektid,
  - riiklik programm ettevõtluse toetamiseks
  - nõuande subsideerimisel on aluseks võetud põllumajandusliku nõuande subsideerimise skeemi sarnased põhimõtted
- **Mittetulundusühingute nõuandekeskused**
  - toetus erinevate projektide kaudu
- **Euroinfokeskused**
- **Kohalike omavalitsuste maakorraldajad ja maanõunikud**

Kohustuseks maareformi korraldamine ja kohapealne elluviimine. Tegelikult täidavad maakorraldajad maainimeste jaoks ka **õigusala konsultandi rolli**. Kursuslaste antud hinnangul kulub 1/4 kuni 1/3 nende tööajast nõuandetööle. Tegemist on isetekkelise nõuandesüsteemiga, mis pole riiklikult defineeritud ja institutsionaliseeritud.

Toimivad strateegilised otsused:

Toetuse abil saavad nõu anda atesteeritud konsulendid
 Printsip – toetada nõuannet, osa peab maksma tootja
 Nõuanderaha jaotatud mitme tegevuse vahel
 Erinevad komisjonid (NFK, atest., NN)

5. Nõuandetegevuse sihtrühmad ja nõuandevaldkonnad

Sihtrühmad ja nõuandevaldkonnad, mida Eesti Vabariik toetab erinevate riikliku nõuandeprogrammi ja teiste programmide raames:

<u>Struktuuri järgi</u>	<u>Tootmisesektori järgi</u>	<u>Elu- või probleemvaldkonna järgi</u>
<ul style="list-style-type: none"> • Talud • Põllumajandusettevõtted • Majapidamised 	<ul style="list-style-type: none"> • Mesindus • Aiandus • Kalandus • Metsandus – v. a. riigimets • Täiendtegevused • Taluturism • Mahepõllumajandus 	<ul style="list-style-type: none"> • Taime- ja loomakasvatustlik nõuanne • Struktuurimuutused • Maaelanike tööhõive • Raamatupidamine • Õiguslikud küsimused • Turustamine • Ühistegevus

Nõuandevaldkonnad, mida Eesti Vabariik toetab erinevate riikliku nõuandeprogrammi ja teiste programmide raames:

Tootmissuuna keskne	Tehnoloogilise protsessi keskne	Majanduslik-sotsiaalse protsessi keskne	Kompleksne
<ul style="list-style-type: none"> • Taimakasvatus • Loomakasvatus • Erametsandus • ... 	<ul style="list-style-type: none"> • Ehitus • Mehhaniseerimine • Põllumajandus-saaduste väiketöötlemine • ... 	<ul style="list-style-type: none"> • Majandus • Õigusküsimused • Turustamine • Ühistegevus • Tootjate organisatsiooni arendamine • Ettevõtlus • Ümberprofileerumine, tootmise lõpetamine • Muudatused ühinemisel Euroopa Liiduga • ... 	<ul style="list-style-type: none"> • Talumajanduse üldnõuanne <p>Mitme tootmissuuna keskse nõuandevaldkonna puhul on tegu kompleksse lähenemisega</p>

Lisa 3 Nõuandekompleksi tugevused ja nõrkused, võimalused ja ohud

1. Nõuandekompleksi üldine korraldus

TUGEVUSED	NÕRKUSED
<ul style="list-style-type: none"> • Aluspõhimõtete muutus nõuandetegevuses üleminekul käsumajanduselt turumajandusele (ülalt-alla põhimõttele lisandus alt-üles põhimõtte) • Programmiline lähenemine nõuandetegevuse korraldusele • Tegevuste projektiviisiline finantseerimine ja projektide avalik võistlus • Tööle rakendatud koostööorganid; nõuande arendamise ja finantseerimise komisjoni ja nõuandekomisjoni koostamisel on rakendatud huvirühmade esindatuse põhimõtte • Aktiivsed inimesed nõuandesüsteemis • Maailmapanga põllumajanduslaenu projektis on fikseeritud tegevused nõuandetegevuse arendamiseks • Erinevate tegevuste koostoime on loonud nõuande arengus hüppe • Strateegia koostamise vajadus on tunnetatud erinevate huvirühmade poolt • Huvirühmade esindajad on strateegia koostamisele kaasatud • Nõuandeteenistus on põllumajandusministeeriumis üks innovatiivsemaid tegevusi ja ettepoole vaatav valdkond 	<ul style="list-style-type: none"> • Nõuandetegevuse korraldamine on toimunud ilma pikaajalise ja lühiajalist tegevuskavata • Üleriigiliselt ei ole piisavalt tegeletud erinevate nõuandetegevuste vahelise koordineerimisega • Puudulik huvigruppide rollijaotus, ebapiisav tootjatepoolne vastutus • Nõuandekomisjonide liikmete tegevus ja osalemine pole piisavalt finantsidega kaetud • Vähene inimeste arv ja järjepidevusetus • Osa nõuandesüsteemi jätkusuutliku arengu seisukohalt olulisi tegevusi on jäänud tegemata (planeerimine, koolitussüsteemi arendamine, institutsioonide arendamine) • Nõuande programmilised tegevused tervikuna on pigem reaktiivsed kui proaktiivsed (st. pigem otsitakse lahendusi peale probleemide tekkimist kui pakutakse lahendusi probleeme ennetavalt) • Tootjate vajadused ei jõua piisavalt teadussektorini • Institutsionaalne ja administratiivne suutmatus võtta vastu otsuseid ja viia ellu vastuvõetud otsuseid • Strateegia ei ole aluseks tegevuste planeerimisel ja eelarve protsessis
VÕIMALUSED	OHUD
<ul style="list-style-type: none"> • Väliskogemuse kasutamine Eestis • Olemasolevat kompleksi positiivselt võttes saavutada hästitoimiv korraldus • Nõuandetegevuse korraldamiseks oluliste/vajalike institutsioonide loomine • Strateegia loob aluse nõuandekompleksi süsteemseks arendamiseks 	<ul style="list-style-type: none"> • Tegevuste killustumine paljude tegijate vahel (kõik üritavad olla koolitajad, liiga väikese turu tõttu ei teki kellelgi professionaalsust) • Liiga tugev ja lammutav konkurents (palju organisatsioone tegeleb sama asjaga, kõik konkureerivad kõigiga) • Inimeste väsimine kemplemisest, vähe motiveeritud ja tulemusteta tegevusest, paremad inimesed lahkuvad kompleksist, kogemused vähenevad ja kvaliteet langeb • Ületsentraliseerimine (riik võtab kogu otsustamise enda kätte) • Tootja vajaduste rahuldamine ei ole tegevuste peamine motiiv

	<ul style="list-style-type: none"> • Strateegia sumbub vaidlustesse, strateegia kaudu surutakse ühele huvigrupile otsused peale • Nõuanne muutub eesmärgiks iseeneses, tootja kui nõuande kasutaja ununeb • Nõuandekompleksi, põllu- ja maamajanduse ülekoordineerimine
--	--

2. Vajaduste analüüs

TUGEVUSED	NÕRKUSED
<ul style="list-style-type: none"> • Tagasiside kogumine individuaalnõuande kasutajatelt, selle analüüs ja arvestamine tegevuste planeerimisel • Individuaalnõuande kasutamise riikliku andmebaasi olemasolu ja selle analüüsimine 	<ul style="list-style-type: none"> • Tootjate vajaduse selgitamisega ja edastamisega ei tegelda süstemaatiliselt (sh. tootjate endi ja piirkondlikul tasandil) • Maakonna tasand ei reageeri vajadustele piisaval määral (pole sellist struktuuri, mis reageeriks) • Riiklikul tasandil tehtavad uuringud ei anna ülevaadet piirkondlikest eripäradest • Tagasiside ei hõlma kõiki huvirühmi, kuna huvirühmadeks pole ainult tootjad • Vajaduste selgitamise tagasiside süsteem puudub (hetkel üksikküsitlused)
VÕIMALUSED	OHUD
<ul style="list-style-type: none"> • Tootmise efektiivsuse tõus läbi vajadusele vastava ja efektiivse nõuande (läbi analüüsi muutub nõuanne rohkem tootjale orienteerituks, ta hakkab selle vastu huvi tundma ja nõuandesse investeeritud raha hakkab tagasi tootma) • Huvigruppide aktiivsem tegevus vajaduste kogumisel, analüüsil ja väljendamisel, nende aktiivsem osalemine tegevuse korraldamisel 	<ul style="list-style-type: none"> • Tagasiside meetodid võivad olla ebasobivad ning viia valedetele järeldustele • Analüüsid on moonutatud ja võivad muutuda nõustajakeskseks (kuna käsitletakse ühte ja häälekamat gruppi) • Tootjate vajaduste kitsas käsitus • Kaootiline tegevus analüüsimisel viib nõuandekompleksi eesmärkidest kaugenemisele, (pole planeerimiseks vajalikku informatsiooni, kaob professionaalsus)

3. Nõustajate ettevalmistamine

(nii nõustajaks saamiseks kui parema taseme saavutamiseks)

TUGEVUSED	NÕRKUSED
<ul style="list-style-type: none"> • Kõik konsulendid on saanud väljaõppe • Konsulentide koolitus mitmete välisprojektide raames (nõustamismetoodika, majandusalane, koolitajate koolitus) • Kohalikul tasemel koolitused (nõustamismetoodika, majandusalane, erialane) • Pidev vajadus enesetäiendamiseks 	<ul style="list-style-type: none"> • Puudub süsteemne konsulendi kandidaatide praktika võimalus, korralduslik kaetus ja kohustus • Puudub nõustajate koolituse terviklik koolitussüsteem • Konsulentide koolitusprogrammid pole ühtlustatud (nõustamismetoodika jm.), pole kutsestandardit • Erialases täiendkoolituses ei ole piisavalt

<ul style="list-style-type: none"> Kohalike koolitajate olemasolu, võimalused koolituseks, jätkuv täiendkoolitus 	<p>kaetud kõik teemad (ka spetsiifilistel tasemetel)</p> <ul style="list-style-type: none"> Mitteküllaldane konsulentide võõrkeeleoskus (saavad kasutada ainult eesti keelseid materjale) Puuduvad erialased koolitusprogrammid Puudub ühtne andmebaas koolituste kohta Koolituse süsteemil puudub jätkusuutlikkus, kuna keegi ei tegele nõustajate koolitusprogrammide arendamisega süstemaatiliselt ja teadmised on hajutatud. Teadlastel ja koolitajatel puudub süsteemne täiskasvanute koolitamise ettevalmistus ja kogemus Konsulentide arv on liiga väike täismahulise ja isetasuva koolitussüsteemi loomiseks
VÕIMALUSED	OHUD
<ul style="list-style-type: none"> Väliskoolituse võimalused Võimalus kasutada teaduspotsiaali Saavutatav on kõrge professionaalsus Koolitussüsteem annab võimaluse Eesti <i>Know-how</i> ekspordile 	<ul style="list-style-type: none"> Teadlastel pole motivatsiooni konsulentide õpetamiseks Konsulentidel ei jätku piisavalt aega või rahalisi vahendeid vajalikuks koolituseks (suurem osa aega kulub raha teenimiseks, konsulendi töö tasuvus sõltub põllumajandussektori tasuvusest) Ei kasutata ära võimalusi täiendkoolituseks Konsulendi ettevalmistus läheb liiga kalliks kui konsulent tegeleb vaid mõne nõustatavaga või lahkub süsteemist Ei kujundata välja oma/ ühtset ja terviklikku koolitussüsteemi Koolitajate vähesuse puhul pole piisavat mitmekesisust ja ühe koolitaja vead võimenduvad Liigne riigipoolse toetuse ootamine muudab passiivseks

4. Nõustajate atesteerimine

TUGEVUSED	NÕRKUSED
<ul style="list-style-type: none"> Välja töötatud toimiv konsulentide atesteerimise süsteem, mis on kõigi osapoolte huvides Atesteerimine tagab selekteerimise kaudu kvaliteedi ja kindluse tootja jaoks Tööle on rakendatud konsulentide atesteerimise komisjon Nõustajate atesteerimisest on huvitatud kõik osapooled 	<ul style="list-style-type: none"> Atesteerimine pole seni küllaldaselt arvestanud erialaseid teadmisi Puudub teiste põllumajandusnõustaja kui professioni tunnustamise/ akrediteerimise süsteem (osadel konsulentidel puudub atesteerimise võimalus) Ei ole võimalik atesteerida nõustamissettevõtteid

VÕIMALUSED	OHUD
<ul style="list-style-type: none"> • Tootjatel on võimalus mõjutada konsulentide atesteerimise läbimist (tootjad saavad informeerida komisjoni oma esindajate kaudu või kirjalikult individuaalselt) • Soodustab konsulendi staatust, kuna konsulent huvitatud nõustamise imidžist • Tugev konsulentide ring 	<ul style="list-style-type: none"> • Nõustajaid on liiga palju või vähe • Atesteerimine ei taga nõuande kvaliteeti • Atesteerimise monopoliseerimine vales kanalis (näiteks kui koolitaja annab kutsepädevust)

5. Kontroll

TUGEVUSED	NÕRKUSED
<ul style="list-style-type: none"> • Aruandluskohustus nõuandetegevuses lepinguliste rahade kasutamise kohta 	<ul style="list-style-type: none"> • Kontroll ei hõlma võrdselt kõiki huvirühmi • Tootjapoolne omakontroll vähe arenenud • Kohapealse kontrolli süsteemsuse puudumine • Erinevad arusaamad aruandluse vajadusest ja teostusest • Pole sanktsioone rakendatud • Pole kokkulepet, mida kontrollitakse
VÕIMALUSED	OHUD
<ul style="list-style-type: none"> • järelevalveasutustega koostöö loomine • Konsulentide enesekontrolli arendamine • nn. Naabrivalve (konsulentide vastastikune järelevalve) • Tootjapoolse vastutustunde kasv 	<ul style="list-style-type: none"> • Fiktiivsed ja ebakorrektsed lepingud liiga vähese kontrolli tagajärjel • Ulatusliku kontrollimehhanismi suur bürokraatlikkus ja kõrge hind • Kontroll pole objektiivne • Kontrollija kvalifikatsioon on madalam kontrollitava omast

6. Nõuandetoetus

TUGEVUSED	NÕRKUSED
<ul style="list-style-type: none"> • Nõuandetegevuse riiklik finantseerimine tõi nõuandeturule raha juurde ja aitas kaasa arengule • Tasu saamine sõltuvalt töö tulemusest aktiveerib konsulente nõuandeteenust pakkuma • Tootjapoolne kaasfinantseerimine • Toetus on suunatud tootjapoolse finantseerimise suurendamisele 	<ul style="list-style-type: none"> • Erinevatele organisatsioonidele rakendatakse täiendavat finantseerimist (taluliidud, Jäneda ÖNK lisafinantseerimine otse riigieelarvest) • Skeem ei ole motiveerivalt diferentseeritud
VÕIMALUSED	OHUD
<ul style="list-style-type: none"> • Tootja vastutustunde suurenemine • Erinevate organisatsioonide poolne koordineerimine • Riikliku tellimuse formuleerimine riigi huvides oleva info levitamiseks 	<ul style="list-style-type: none"> • Alafinantseerimise korral konsulentide lahkumine nõuandeturult • Nõuandetoetuse mittesihipärane kasutamine võib viia riikliku toetamise lõpetamiseni

<ul style="list-style-type: none"> • Süsteemi motiveeriv diferentseerimine • Ühtsete finantseerimis põhimõtete kehtestamine ja rakendamine kõigi osalejate puhul 	<ul style="list-style-type: none"> • Nõuandetoetuse mittesihipärane kasutamine teenuste eest tasumisel • Nõuandeturu ebastabiilsus (tootjate majandusliku situatsiooni halvenemisel ei kasutata nõustajaid)
--	---

7. Finantseerimine

TUGEVUSED	NÕRKUSED
<ul style="list-style-type: none"> • Teenuste suhteline odavus • Kohaliku initsiatiivi olemasolu rahastamisvõimaluste leidmisel • Kohaliku initsiatiivi toetamise võimaluste olemasolu 	<ul style="list-style-type: none"> • Riiklikul finantseerimisel ei rakendata kõigi jaoks ühetaolisi põhimõtteid • Rahade tsükliliselt aeglane liikumine • Finantseerimine välisprojektide kaudu on ajutine lahendus • Nõustaja vajab suhteliselt suurt käibekapitali
VÕIMALUSED	OHUD
<ul style="list-style-type: none"> • Toetuse võimalus vastavalt tegevusele • Nõustamise kuulutamine Põllumajandusministeeriumi eelarveprioriteediks • Täiendavad välisprojektid 	<ul style="list-style-type: none"> • Liigne riikliku toetuse ootamine • Käibekapitali saamiseks sõlmitakse fiktiivseid lepinguid • Nõuandetegevuseks institutsioonidele eraldatud raha ei kasutata sihipäraselt, investeeringud ei anna oodatud tulemusi ja riik loobub nõuandetegevuse edasisest finantseerimisest

8. Individuaalnõuanne

TUGEVUSED	NÕRKUSED
<ul style="list-style-type: none"> • Nõuannet pakutakse konkreetsele ettevõttele vajadustest lähtuvalt • On välja kujunenud usaldusnõustajad • Tootjapoolse aktiivsuse tõus nõuande küsimisel • Konsulentide atesteerimine tõstab nõustajate usaldusväärst • Tootjatel on nõustaja ja nõuande valiku võimalus • Koolitusnõue konsulentidele on aidanud tõsta konsulentide taset • Standardlepingud on aidanud ühtlustada nõuandeteenust • Nõuande aktiivne ennetav pakkumine • Kirjaliku nõuande esitamise nõue • Individuaalnõuande riiklik toetamine nõuandekompleksi käivitamise etapil • Nõuandekasutajate arv on suurenenud (nende arv, kes on kunagi kasutanud) 	<ul style="list-style-type: none"> • Igas valdkonnas pole piisavalt konsulente ja seetõttu pole osa vajalikust nõuandest tootjale kättesaadav • Kasutatakse eelkõige neid konsulente, keda tuntakse • Konsulent hoiab klienti endale ega suuna spetsialisti juurde • Puuduvad head nõuandetöö tavad • Nõuanne ja muu teenus on selgelt eristamata • Puudub nõustajate koolituse ja ettevalmistuse süsteem • Individuaalnõuande administreerimise reeglid seavad nõuande kasutusele kunstlikud ajalised piirangud • Suurem osa tootjaid ei ole valmis maksta nõuande eest täishinda
VÕIMALUSED	OHUD
<ul style="list-style-type: none"> • Üldnõustajad, kes suunavad spetsialistide juurde 	<ul style="list-style-type: none"> • Üksiknõustaja ei suuda rahuldada ettevõttele kompleksset vajadust

<ul style="list-style-type: none"> • Süsteemi isereguleeruvus • Konsulentide koolituskohustuse taastamine • Tipptasemel erialaekspertide tööle rakendamine konsulentide ja ka tipptootjate nõustajatena • Konsulendi vastutuse reglementeerimine • Kompleksnõustamise soodustamine • Piirkondlike infokeskuste ja "infotelefoni" käivitamine (juhatus, kust ja kelle käest infot küsida) 	<ul style="list-style-type: none"> • Raha väljapetmine (konsulent maksab talunikupoolse osa ise, tootjate organisatsioon arvestab talunikupoolset makset nõuandelepingu eest kui organisatsiooni liikmemaksu) • Liigne keskendumine ühele nõuande liigile • Keskendutakse kitsalt ühele probleemile, mida tootja küsib (vajadusest lähtuva nõuande tulemuslikkuse langus)
--	--

9. Grupinõuanne

TUGEVUSED	NÕRKUSED
<ul style="list-style-type: none"> • Riiklik tellimus grupinõuandele • Rahade kasutuse otsustamine detsentraliseeritud (prioriteetide väljatöötamine ja otsustamine nõuandekasutajale lähemal) • Tootjad on harjunud sellist infolevi vormi kasutama, nad on teadvustanud grupinõuande vajalikkuse ja kasulikkuse • Tootjad saavad ise omavahel suhelda • Meetod on odavam kui individuaalnõuandemeetod, nõuanne on väiketootjatele paremini kättesaadav • Osadel nõustajatel grupitöö kogemus olemas • Alustatud on grupinõuande koolitusega • Edastatakse hulgale inimestele infot korraga • Praktilised põllupeenrapäevad 	<ul style="list-style-type: none"> • Ürituste stiihiline toimumine - ei ole pidevat vajaduste täpsustamise mehhanismi ja pikaajalist ürituste toimumise kalendrit • Puudub tagasiside grupinõuande tulemuslikkusest • Paljude nõustajate vähene oskus ja valmisolek koolituse ja grupinõuande pakkumisele • Puudulik tagasiside ja vastutuse tunnetamine piirkondlikul tasandil
VÕIMALUSED	OHUD
<ul style="list-style-type: none"> • Kujunevad välja sarnaste huvidega tootjate grupid • Õpiringide töö soodustamine • Tootja ise korraldab grupiürituse • Tootjate endi ja agroäri ettevõtete poolne ürituste finantseerimine 	<ul style="list-style-type: none"> • Raha väljapetmine (fiktiivsed kursused, ühe kursuse mitmekordne finantseerimine) • Tootjate erinev vastuvõtmise (hariduse) tase grupiüritustel • Tegevuste dubleerimine • Tootjate poolne vähene osalemine

10. Massinõuanne

TUGEVUSED	NÕRKUSED
<ul style="list-style-type: none"> • Tegevuste toetamine riikliku tellimuse kaudu • Massimeetodid võimaldavad sõnumi viia paljude tootjateni, kusjuures maksumus ühe infosaaja kohta on suhteliselt väike 	<ul style="list-style-type: none"> • Puudub mitmeaastane (pikaajaline) toetus, lühiajaline (üheaastane) toetus ei võimalda terviklike süsteemide kujunemist • Eesti lugejaskond on väike, see ei võimalda trükiseid välja anda

<p>(näiteks infoleht "Hüva Nõu")</p> <ul style="list-style-type: none"> • Trükised on tootjate hulgas väärtustatud • Trükised on mitu korda kasutatavad • Massimeedia kiire jõudmine tarbijateni 	<p>majanduslikult tasuvas tiraažis</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tegevusi pole terviklikult planeeritud ja suunatud • Riik ei ole uuenduste ja muudatuste kohta piisavalt informatsiooni levitanud (puudulik seadusandluse tutvustus) • Puudub tagasiside teabe kohalejõudmise kohta • Info kiire vananemine, ei saa suurt trükise tiraaži varuks trükkida
VÕIMALUSED	OHUD
<ul style="list-style-type: none"> • Arendada ja publitseerida uusi trükiseid • Arendada välja spetsiifiliste käsiraamatute seeriad • Interneti ja arvuti võimalused • Terviklik lähenemine teemade kaupa 	<ul style="list-style-type: none"> • Vajaduste selgusetus ja rahaliste vahendite hajumine • Massinõuannet hakatakse kasutama poliitilise info vahendajana • Massinõuandemeetodi mitteküllaldane kasutamine ja väärtustamine • Massinõuande ületähtsustamine (kõik ainult internetti, piisab ainult trükistest)

Lisa 4 Huvirühmad põllumajandusliku teabe levitamisel

Põllumajandusliku teabelevi ja nõuandetegevuse korraldamise seisukohalt võime tuua välja erinevad huvirühmad, kes kõik on huvitatud põllumajandusliku teabelevi ja nõuandetegevuse korraldamisest.

Kõigil neil on teabe levitamisel üks **ühine ja üldine huvi**: teabe levitamise kaudu saavutada **SUUREMAT SISSETULEKUT, HEAOLU TÕUSU, SUUREMAT KINDLUSTUNNET**. Samas on igal huvirühmal ka oma **erihuvid**. Seejuures võivad erinevate rühmade huvid olla ka **vastuolulised**.

Huvirühm	Peamine erihuvi põllumajandusliku teabe levitamisel
Tootmisliku eesmärgiga põllumajandustootjad	Tootmist, turustamist, sisendeid puudutava ja erivajadusi arvestava teabe kättesaadavus
Põllumajandustootjate koostöörühmad tootmisettevõtete loikes	Ühistegevuse arendamise kaudu lisasissetuleku saamine Sisendite ostu ja toodangu turustuse ühine korraldamine, Soodsama positsiooni saavutamine oma grupi ühiste huvide teostamisel (turg, hinnad, positsioon läbirääkimistel)
Sotsiaalse eesmärgiga põllumajandustootjad, majapidamised, perenaised	Lahendusteel ja nipid tootmises ja majapidamises kerkivatele probleemidele
Põllumajandussisendite tootjad ja müüjad	Oma toodete suurem läbimüük, turu hõivamine, Põllumajandustootjate kinnistamine oma püsiosajaks
Põllumajandussaaduste töötledajad ja müüjad	Kvaliteetse tooraine saamine võimalikult odava hinnaga, Suurte toorainemahtude tarne stabiilsus Saada teavet kaasaegse tehnika ja tehnoloogia kasutuselevõtu nõuetest Turu-uuringute alane teave tootmise planeerimiseks
Põllumajandussaaduste tarbijad	Tervislik, kvaliteetne ja odav toit
Nõustajad ja teabelevi korraldajad	Saada tööd, elatist, kasumit
Teadusasutused ja teadlased	Saada uurimistööks vajalikke andmeid ja tagasisidet, juurutada oma tulemusi praktikas, tõestada oma olemasolu vajalikkust, saada elatist
Haridusasutused ja õpetajad	Kasutada paremini olemasolevaid hooneid ja vahendeid, saada tööd ja elatist
Keskkonnakaitsjad	Vältida põllumajanduse tekitatud keskkonnareostust
Avalik sektor ja riik	Põllumajanduse konkurentsivõime tõstmine, Informatsiooni kättesaadavus kõigile huvirühmadele, Tagasiside saamine, maaelanike heaolu tõstmine, Sujuva ülemineku tagamine siirdeprotsessis, toimetulek oma probleemidega, Prioriteetsete üldriiklike eesmärkide saavutamine Mittetraditsioonilise ja mittepõllumajandusliku ettevõtluse arendamine maapiirkonnas
Pangad, liisingufirmad	Kindlustada laenatud raha ja intresside tagasi maksmine
Eestis põllumajandusliku teabe levitamise alal tegevad välisorganisatsioonid	Saada informatsiooni, teenistust ja kasumit oma firmale, Arengu toetamine Eestis, Oma maal toimiva mudeli populariseerimine, Oma maine tõstmine positiivsete tulemuste kaudu

Rollitajad käesoleva strateegia teostamisel:

1. riik ja avalik sektor,
2. erasektor,
3. kolmas sektor.

Riigi rollid

1. Erinevate huvirühmade kaasamine nõuandetegevuse arendamisele ja koostöö erinevaid huvirühmi esindavate organisatsioonidega
2. Koostöö koordineerimine ja erinevate huvide tasakaalustamine nõuandekompleksi arendamisel
3. Erinevate huvide tasakaalustamine ja riiklike arenguprioriteetide määratlemine
4. Riiklike tellimuste esitamine arengueelistuse saanud tegevuste teostamiseks
5. Ausa võistluse ja õiglase finantseerimise tagamine riigi poolt tellitud tegevuste teostamisel
6. Nõuandekompleksi strateegia koostamise algatamine, strateegia koostamine koos huvirühmadega ja kehtestamine
7. Nõuandekompleksi juhtimine.

Riigi rollide teostamine toimub Põllumajandusministeeriumi kaudu, vajadusel ja võimalusel kaasatakse teisi huvitatud osapooli. On võimalik riiklike rollide delegeerimine sobivale organisatsioonile või institutsioonile.

Erasektori rollid

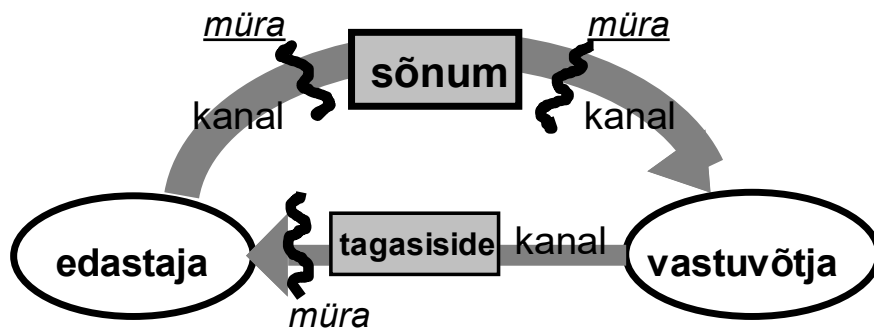
1. Kvaliteetse teenuse korraldamine ja pakkumine vastavalt esitatud tellimustele
2. Osalemine nõuandekompleksi arendamisel
3. Töötamine tootjate huvide ja vajadustest lähtuvalt
4. Koostöö arendamine teadusega
5. Avaliku sektori vahendite sihipärane kasutamine

Kolmanda sektori (organisatsioonide) rollid:

1. Oma liikmete huvide esindamine;
2. Esindatava huvirühma vajaduste selgitamine ja edastamine,
3. Tootjapoolse kontrolli korraldamine nõuande kvaliteedi tagamisel,
4. Osalemine info vahendajana ja edastajana,
5. Osalemine koostöös teiste organisatsioonidega, erasektoriga, riigiga
6. Kvaliteetse teenuse korraldamine ja pakkumine vastavalt esitatud tellimustele
7. Avaliku sektori vahendite sihipärane kasutamine

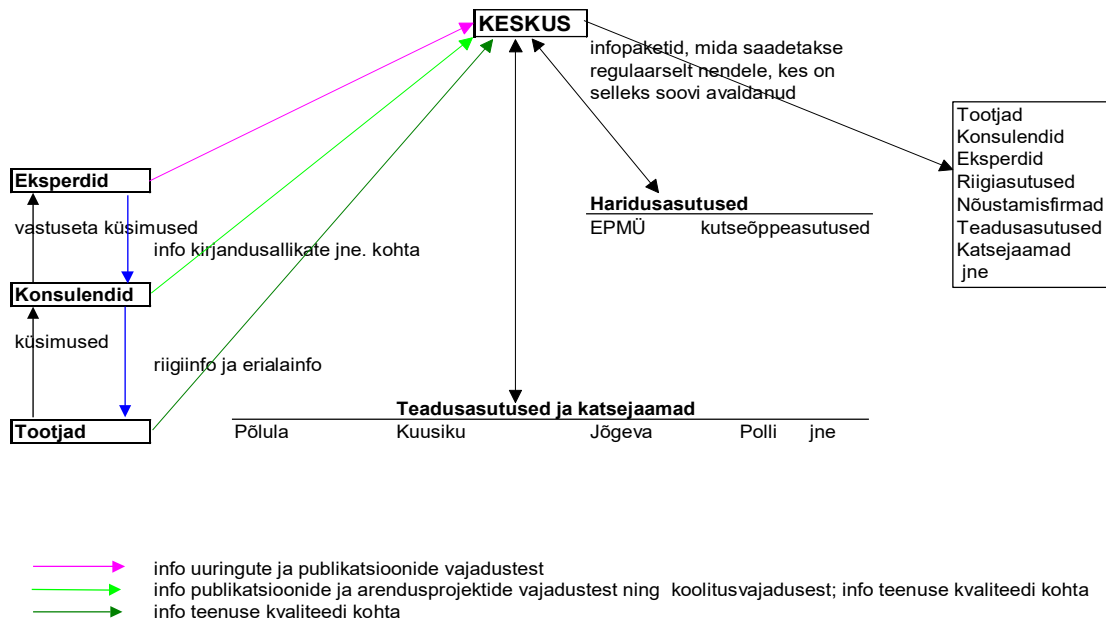
Lisa 5 Informatsiooni liikumine nõuandekompleksis

Nõuandeprotsess kui kommunikatsiooniprotsess

Kommunikatsioonimudeli rakendamine nõuandekompleksi toimimiseks

Vajalikud elemendid ja tegevused konsulendi, nõuandeteenuste tasandil	Vajalikud elemendid ja tegevused nõuandesüsteemi/ -organisatsiooni tasandil	Vajalikud elemendid ja tegevused nõuandekompleksi tasandil
<ol style="list-style-type: none"> 1) Tootjad – selgelt defineeritud ja kirjeldatud nõuandekasutajate rühmad 2) Tootjate tegevusest tuleneva nõuandevajaduse selgitamine 3) Tootjate nõuandevajaduse esitamine nõuandeorganisatsioonile, riigile 4) Tootjapoolne nõuande rahastamine, riigipoolne kaasfinantseerimine 5) Nõuandeteenuste: koolitatud nõuandjad ja tugisüsteemidega varustatud organisatsioon 6) Info kogumine ja töötlemine vastavalt selgitatud vajadusele 7) Info edastamine kasutades mõistetavat keelt, sobivaid meetodeid, usaldusväärseid kanaleid 8) Tagasiside tootjatelt 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Tootjate esindusnõukogu nõuandeteenuste juures 2) Nõustajate atesteerimine/ sertifitseerimine 3) Juhtimine ja koordineerimine 4) Tootearendus 5) Programmiline tegevus 6) Nõustajate erialane, kutsealane (nõustamismetoodika) ja tööalane (praktiline) koolitus 7) Side teadusega 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Huvide ja vajaduste selgitamine ning tasakaalustamine 2) Informeerimine 3) Koordineerimine 4) Planeerimine 5) Selge rolli- ja tööjaotus 6) Prioriteetsete tegevuste käivitamine 7) Tagasiside kogumine 8) Analüüs 9) Riigipoolne finantseerimine

Joonis. PIKK osa informatsiooni liikumine skeemis

Lisa 6 Ülevaade nõuandele eraldatud riiklike rahade kasutamisest

Tabel 1. 1996. – 2000. a. nõuandetegevuseks riigi poolt eraldatud vahendid

Nõuandemeetod	1996	1997	1998	1999	2000	2001
individuaal – nõuandetoetus	2 635 000	5 606 301	6 652 040	6 046 990	6 040 000	8 540 000
sh eelarve	2 460 000	2 509 481	1 900 000	1 539 000	1 540 000	1 540 000
sh Maailemapank		782 820	3 935 255	4 507 990	4 096 477	4 000 000
kohaliku initsiatiivi toetamine ja gruupinõuande tellimine	1 640 000	2 000 000	3 210 000	4 078 400	3 200 000	1 500 000

Tabel 2. Toetuse ja tootja poolt makstava osa suurenemine

Aasta	Toetatav maksimum	Riik	Toetuse %	Tootja	Tootja %
1996	2 200 kr	1 980 kr	90%	220 kr	10%
1997	3 000 kr	2 700 kr	90%	300 kr	10%
1998-I	3 000 kr	2 550 kr	85%	450 kr	15%
1998-II	3 000 kr	1 800 kr	60%	1 200 kr	40%
1999-I	3 000 kr	2 550 kr	85%	450 kr	15%
1999-II	6 000 kr	3 000 kr	50%	3 000 kr	50%
2000-I	3 000 kr	2 550 kr	85%	450 kr	15%
2000-II	6 000 kr	3 000 kr	50%	3 000 kr	50%
2001-I	4 000 kr	3 200 kr	80%	800 kr	20%
2001-II	8 000 kr	4 000 kr	50%	4 000 kr	50%

Tabel 3 Individuaalnõuande kasutamine valdkonniti

Valdkond	1998	1999	2000
Taimakasvatus	25 %	24 %	28 %
Loomakasvatus	28 %	19 %	22 %
Majandus	33 %	46 %	33 %
Muud	14 %	11 %	17 %

Tabel 4 Grupuinõuande kasutamine valdkonniti

Valdkond	1998	1999	2000
majandus	24 %	28 %	28 %
loomakasvatus	23 %	19 %	15 %
taimakasvatus	14 %	25 %	18 %
muud	39 %	28 %	39 %

Tabel 5. Grupiürituste statistilised näitajad.

Näitaja	1998	1999	2000
grupiürituste lepinguid	116	167	186
kokku osalejaid	3412	4 281	5 208
keskmiselt ühe ürituse pikkus (tundi)	13	8	7
osalejate arv ühe ürituse kohta	29	25	30
osavõtutasu keskmiselt ühe ürituse kohta (krooni)	32	40	20

Tabel 6. Nõuandeprojektidest toetatud tegevused (ühikute arv)

Tegevus	1997	1998	1999	2000
Ühepäevased üritused	58	81	854	76
Mitmepäevased üritused	18		12	9
trükised	16	20	38	6
muud (raadiosaade, ekskursioon jne.)	6	12	15	5
KOKKU	98	113	629	96 *

* 2000. aasta näitajad ei sisalda andmeid maakondlike projektide kohta

Lisa 7 Kokkuvõte nõuande kasutamise uuringutest

Riikliku nõuandeprogrammi ja Maailmapanga põllumajandusprojekti raames on põllumajanduslikku nõuannet subsideeritud alates 1996. aastast. On oluline, et põllumajandustootjad oleks ise huvitatud heast ja kvaliteetsest nõuandest ning vajaliku teabe hankimisest.

Objektiivse ülevaate saamiseks nõuandesüsteemis toimuvast ja talunike tegelikest vajadustest korraldatakse mitmesuguseid küsitlusi ja uuringuid. Alates 1997. aastast läbi viidud igaaastased kirjalikud küsitlused kajastavad nende põllumajandustootjate arvamusi ja ettepanekuid, kes on senini nõuannet kasutanud. 2000. aastal läbi viidud suuline küsitlus andis ülevaate nõuande kasutamisest ning vajadusest põllumajandustootjate hulgas.

Lisa 7.1. Kokkuvõte nõuande kasutamise kirjalikest uuringutest

NÕUANDEKASUTUS 2000

Põllumajandustootjatele, kes kasutasid 2000. aastal lepingu alusel subsideeritud individuaalnõuannet, saadeti laiali **2358** küsitluslehte, millest tagastati **900** ehk **38,2%**. Osad vastajad said täitmiseks kaks või enam küsitluslehte (iga lepingu kohta küsitlusleht). Kirjaliku tagasisideküsitluse viis läbi Maaelu Arengu Instituut.

<i>KUIDAS HINDATE SAADUD NÕUANNET</i>		jah, täiesti	jah, osaliselt	raske öelda	eriti mitte	ei, üldse mitte	Vastas
1.	Kas jäite saadud nõuandega rahule?	676 75,8%	181 20,3%	18 2,0%	12 1,3%	5 0,6%	892
2.	Kas Teie jaoks oli nõustamislepingu sõlmimisel selge, mida saate konsulendilt?	657 73,6%	187 20,9%	20 2,2%	22 2,5%	7 0,8%	893
3.	Kas Te saite sellist nõuannet, mida vajasite?	666 74,8%	188 21,1%	17 1,9%	13 1,5%	6 0,7%	890
4.	Kas Te järgisite saadud nõuannet?	459 51,7%	393 44,3%	17 1,9%	10 1,1%	8 0,9%	887
5.	Saadud nõuande eest maksite osa Teie ja osa maksis riik. Kas saadud nõuanne oli tehtud kulutusi väärt?	667 75,2%	128 14,4%	58 6,5%	20 2,3%	14 1,6%	887
6.	Kas soovite, et see konsulent annaks Teile nõu ka edaspidi?	709 80,1%	109 12,3%	38 4,3%	10 1,1%	19 2,1%	885

7. Mis olid need olulised tulemused, mida andis nõuanne Teile ja Teie talule?

Vastusetüüp	Vastuseid
Julgust, kindlustunnet - Enesekindlust ja julgust edasi tegutseda, ...	46
Info, nõu, teadmised - Iga nõuanne on väärtus/ Ilma abita ei saa hakkama/ Sain seda mida vajasin	39
Konkreetsed tulemid - Külvikorrad, mullaproovid, kemikaalid, mürgid/ Lamba-veisekasvatus/ Loomade tervishoid/ Piimalehmad/ Investeeringutoetus/ Pangalaen/Äriprojekt/ ...	417
Paranes kvaliteet, saagikus, tööviljakus - Aitas .../ Paranes .../ Suurenes .../ Tõusis .../ Ökonoomsus/ Kulude kokkuhoid/ ...	86
Alternatiivid, uuendused - Marjakasvatus/ Maasikakasvatus/ Aiakultuuride kohavalik/ Mesindus/ Kalakasvatus/ Tõintõilja kasvatamine/ Maheviljelusega alustamine/ Biotõrjevahendid/ Aiasaaduste säilitamine/ Keskkonnakaitse/ Juhised ettevõtluse alustamiseks/ Mida toota/ Talule uus tootmisharu/ ...	112
Tulemused selguvad edaspidi - Selgub järgmisel kevadel/ Töö veel käib/ ...	26
Aimatav tulemuste puudumine	12
Selge tulemuste puudumine	11
Arvamust ei avaldanud	27

8. Mida oleksite veel tahtnud või mis jäi Teil nõuandest saamata?

Vastusetüüp	Vastuseid
Mida oodatakse konsulendilt - Kirjalikke materjale/ Konkreetsust/ Rohkem praktilist lähenemist/ Tihedamat kontakti/ Toodangu realiseerimine/ ...	28
Mida oodatakse nõuandekorralduselt - Vähem paberlikku asjaajamist/ Finantspool liiga keeruliseks aetud/ Toetus võiks suurem olla/ ...	20
Rahulolu kinnitamine - Ei oska öelda/ Raske öelda/ Ei jäänud saamata/ Rahuldab, sain kõigele vastuse/ Koostöö jätkub/ Antud mahus ei olegi rohkem võimalik tahta / ...	290
Teadvustatud konkreetsed vajadused - SAPARD, PHARE, seadused/ Äriprojekt/ Väljasõidud taludesse/ Ekskursioonid/ ...	135
Nõuandevälised takistused - Aeg piirab/ Puudub võimalus kõike ellu viia/ See ei sõltu konsulendist / Kõike ei võimalda rahakott/ Raha puudusel ei saanud rohkem nõustajaid kasutada/ Kaasfinantseerimine jäi saamata/ Riiklik pool ei tulnud järele/ ...	41
Rahulolematust saadud nõuandega	19
Arvamust ei avaldanud	243

<i>TEIE KAVATSUSED NÕUANDE KASUTAMISEL</i>		jah, kindlasti	arvatavas ti jah	raske öelda	vist mitte	kindlasti mitte	
9.	Kas kasutate nõuannet ka järgmisel aastal	444 55,3%	256 31,9%	67 8,3%	22 2,7%	14 1,7%	803
10.	Kas kasutaksite tasulist nõuannet, kui peaksite ise tasuma 75% kogu nõuande maksumusest	35 4,3%	130 16,1%	266 33,0%	198 24,6%	177 22,0%	806

11.	Kui palju Teie ettevõttes oleks tegelikult vaja kulutada aasta jooksul raha väljaõppele, nõuandele ja informatsioonile? (kokku kroonides)	1 - 2500	2501 - 5000	5001 - 10000	10 000 - 20 000	20 001 ja enam	715
		224 31,3%	258 36,1%	158 22,1%	54 7,6%	21 2,9%	

12. Mida ootate nõuandeteenistusest lähema kolme aasta jooksul?

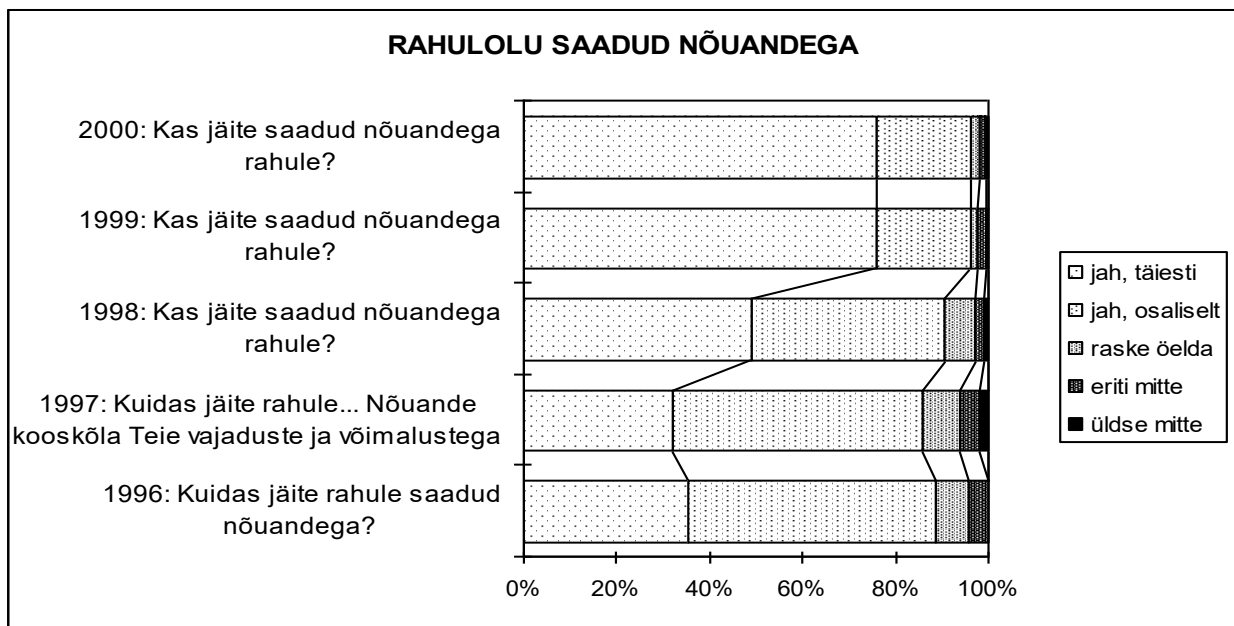
Analüüsis on kasutatud 627 tootja/ taluniku sisukat vastust. Vastused on jaotatud tüüpideks ja iga vastus on liigitatud ühe vastusetüübi alla. Paljud tootjad väljendasid soove nii valdkondade, nõuandekorralduse, konsulentide kui ka nõuandetoetuse suhtes. Seega on vastuste jaotamine tüüpidesse tinglik.

Vastuste tüübid	Vastuseid
Ootused nõuandeteemade suhtes. Nimetati konkreetsed valdkonnad, milles vajatakse nõu.	271
Info Euroopa Liidu, SAPARD-I, muude toetuste kohta - SAPARD/ EL/ Euronõuded/ Toetused/ Seadused/ Meetmed.	51
Soovid nõuandekorralduse arendamiseks - . Samasugust teenindamist nagu eelmisel aastal/ Jätkuvat koostööd/ Kompleksnõustamist/ Ettepanekud korralduse suhtes/ ...	134
Soovid konsulendile - Praktilist lähenemist/ Kursisolekut uuendustega/ Kirjalikke materjale/ kvaliteetset nõustamist/ Hea suhtlemisosekusega konsulente/ Et nõustaja oleks kättesaadav.	76
Ootused nõuandetoetusele. Toetuste säilimine nõuandele/ et nõuande hind ei tõuseks.	33
Ootused riigi poliitikale. Stabiilsust põllumajanduses/paremat riigipoolset suhtumist maaellu/ riigi toetust.	29
Pole selget arvamust. Vastavalt kujunevale olukorrale, selgub töö käigus, aeg näitab	33

NÕUANDEKASUTUS 1996-2000

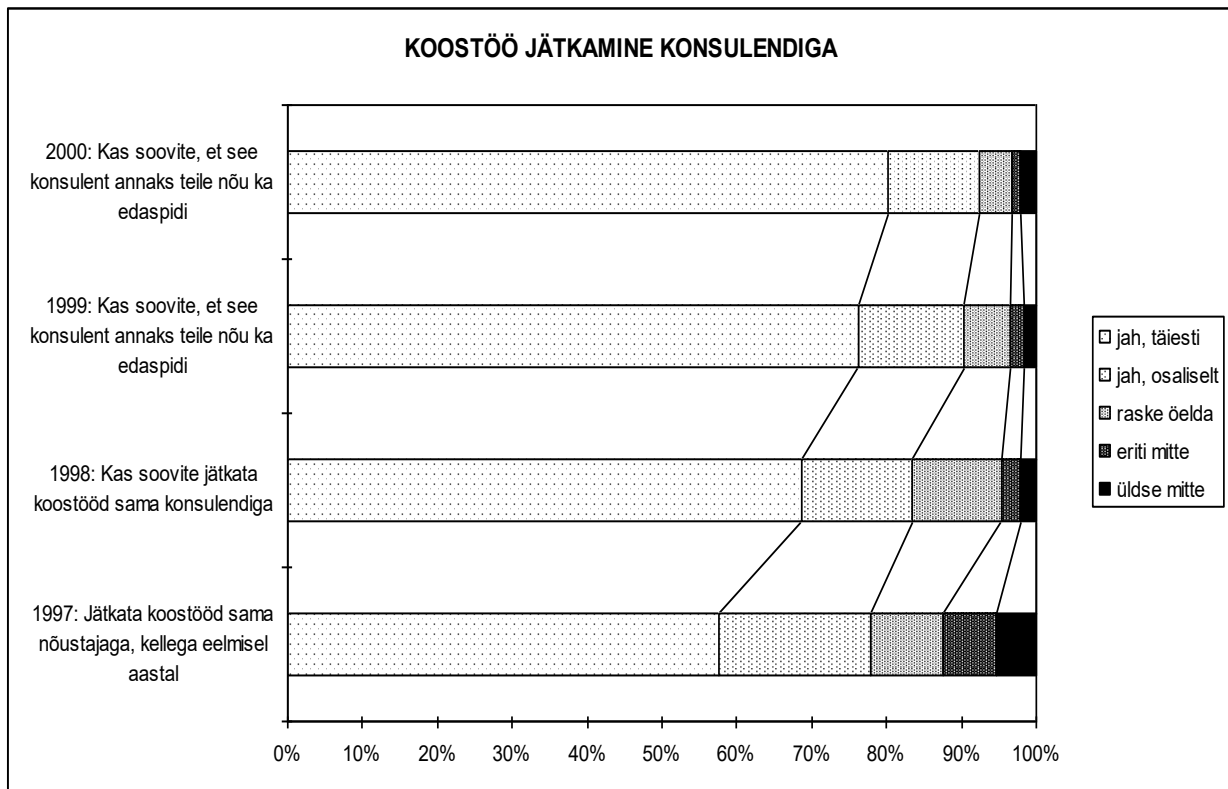
Rahulolu saadud nõuandega, dünaamika aastate lõikes

AASTA JA KÜSIMUS	jah, täiesti	Jah, osaliselt	raske öelda	eriti mitte	üldse mitte	N
<u>2000:</u> Kas jäite saadud nõuandega rahule?	75,8%	20,3%	2,0%	1,3%	0,6%	892
<u>1999:</u> Kas jäite saadud nõuandega rahule?	76,1%	19,9%	1,7%	1,8%	0,5%	760
<u>1998:</u> Kas jäite saadud nõuandega rahule?	49,0%	41,7%	6,5%	1,6%	1,1%	1093
<u>1997:</u> Kuidas jäite rahule... Nõuande kooskõla Teie vajaduste ja võimalustega	32,1%	53,8%	7,9%	4,5%	1,7%	757
<u>1996:</u> Kuidas jäite rahule saadud nõuandega?	35,0%	53,0%	7,0%	4,0%		88 3 maak.

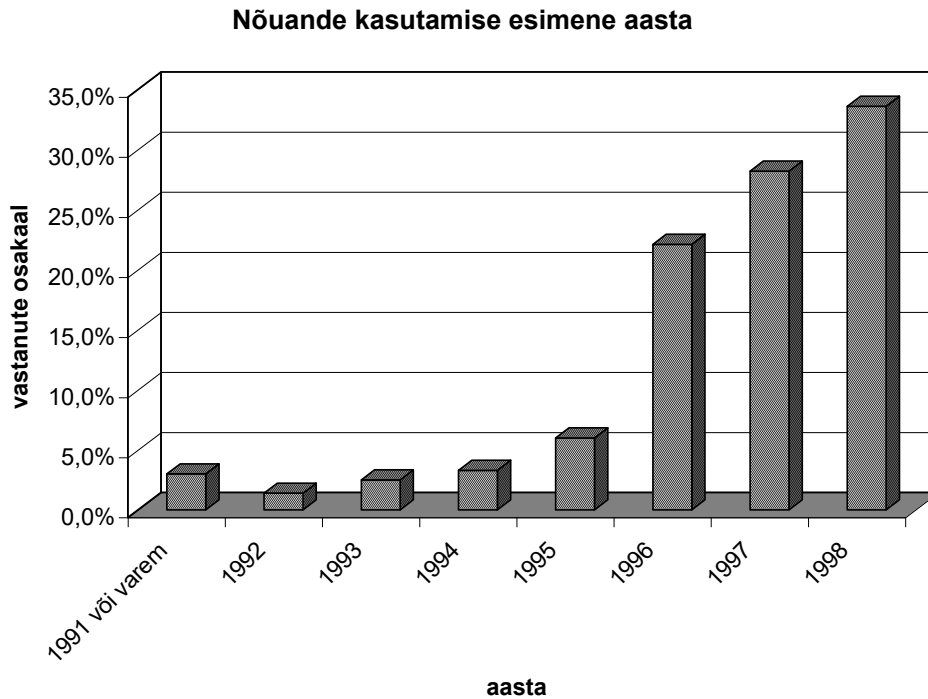

Soov jätkata koostööd sama nõustajaga, dünaamika aastate lõikes.

AASTA JA KÜSIMUS	jah, täiesti	jah, osaliselt	raske öelda	eriti mitte	üldse mitte	N
<u>2000:</u> Kas soovite, et see konsulent annaks teile nõu ka edaspidi	80,1%	12,3%	4,3%	1,1%	2,1%	885
<u>1999:</u> Kas soovite, et see konsulent annaks teile nõu ka edaspidi	76,2%	14,2%	6,2%	1,9%	1,5%	753
<u>1998:</u> Kas soovite jätkata koostööd sama konsulendiga	68,7%	14,9%	11,8%	2,6%	2,1%	1089
<u>1997:</u> Jätkata koostööd sama nõustajaga, kellega eelmisel aastal	57,5%	20,2%	9,7%	7,2%	5,3%	751

Joonis. Tootjate liitumine nõuande kasutajaskonnaga (küsitleti neid tootjaid, kes 1998. aastal ostsid subsideeritud nõuannet)

Lisa 7.2. Kokkuvõtte nõuande kasutamise suulisest uuringust

Küsitluse viis läbi Eesti Konjunkturiinstituut 2000. aasta oktoobris-novembris suulise individuaalintervjuu korras ning küsitles kokku 607 põllumajandustootjat.

Põllumajandustootjale vajalikud nõuandevaldkonnad haakusid otseselt olulisemate traditsiooniliste maaelu tegevusvaldkondadega (piimatootmine, teraviljakasvatus, veisekasvatus, söödakultuuride kasvatus, metsandus) ja viimastel aastatel aktiivsemalt hoogustunud tegevusaladega (marjakasvatus, köögiviljakasvatus, õlikultuuride kasvatus). Senini kasutatud infost ja nõuannetest üle poole puudutas põllumajandustootmise valdkonda (58%), neljandik raamatupidamise, viiendik ökonomika ja väga tühine osa turustamise valdkonda.

Teabevaldkonnad, millest põllumajandustootjad küsitluse alusel puudust tundsid, puudutasid eelkõige põllumajandustootmist, turustamist ja riigi põllumajanduspoliitikat. Seejuures tunti enam puudust kokkuostuhindade, erinevate toetusprogrammide ja otsetoetuste kohta ning tootmise valdkonnas agrotehnika kohta.

Erinevate infoallikate kasutatavus ja tootjate eelistused. Suurem osa infost hangitakse massiteabekanalite vahendusel (ajakirjandus, televisioon, raadio). Teine suurem osa infoallikatest jaotus peaaegu võrdselt nõustajate, seminaride-infopäevade ja erialatrükiste vahel. Küllaltki oluline osa infost saadi ka taluliitudest ja teistelt tootjatelt. Praegu veel madala kasutatavusega, kuid perspektiivikas infokanal, arvestades põllumajandustootjate kiiret arvutiseerimisprotsessi, on internet.

Põllumajandustootjate eelistused vajaliku info ja nõuannete saamiseks olenesid mõnevõrra valdkonnast (tootmine, ökonomika jne), kuid eelistatumaks peeti info saamist kõigis valdkondades siiski trükitud kujul. Sealjuures konsulentide ja seminaride kaudu saadavat infot sooviti enam tootmise, raamatupidamise ja ökonomika valdkonnas. Interneti osakaal soovitatavatest infokanalitest on suurem turu- ja turustamise ning põllumajanduspoliitika (Eesti, Euroopa Liit) kohta käiva teabe hankimisel.

Erinevate nõustamisteenuste kasutamine. Individuaalnõuannet kasutas küsitletutest 61% tootjaid. Nõustamisteenuste kasutamine olenes mõnevõrra põllumajandusettevõtte käibest, põllumajandushariduse omamisest ja põllumajanduses töötamise staažist.

Üle poole küsitletutest oli kasutanud atesteeritud erakonsulentide teenuseid ja kolmandik taluliidu konsulente. Tööstuse ja ettevõtlusnõustajate abi kasutamise osatähtsus oli keskmiselt väike, kuid neid nõustajaid kasutasid enam suuremad kollektiivse ettevõtlusvormiga põllumajandusettevõtted. Nendes ettevõtetes olid oma erialaspetsialistid olemas ning nõustamist vajati enam tööstuse ja ettevõtlusnõustajalt. Kuivõrd küsitletud põllumajandustootjatest oli suures ülekaalus väiksema käibega ettevõtted, kes kasutavad enam atesteeritud erakonsulente ja taluliidu nõustajaid, siis kujunes ka nende nõustajate kasutamise keskmine struktuur kõrgemaks.

Põllumajandustootjad kasutasid peamiselt ühe nõustaja nõustamist (89% nõustamist kasutanutest, vähemal määral mitme nõustaja kompleksnõuannet (11%).

Pooltel nõustamisteenust kasutanutest on nõustaja(te)ga aastaid kestnud koostöö, kolmandikul esmakordne ja viiendikul teistkordne.

Grupinõuandeid kasutas 71% põllumajandustootjatest. Aktiivsemalt külastati piimakarja- ja teraviljakasvatuse ning raamatupidamisalaseid infopäevi.

Rahulolu nõustamisteenuste kvaliteediga. Nõustajatelt saadud nõuandega jäi valdav enamus nõustamisteenuseid kasutanutest rahule ning kõrgelt hinnati ka kõiki erinevaid nõustajatele esitatavaid nõudmisi. Sealjuures hinnati paremini atesteeritud konsulente ning tööstuse ja ettevõtlusnõustajaid. Erinevatest nõustajatele esitatavatest nõudmistest hinnati madalamalt situatsioonianalüüsi teostamist ja soovitude rakendatavust, kõrgemalt suhtlemisostkust ja erialaseid teadmisi.

Nõuannetest olid kaks kolmandikku rakendatavad, ¼ osaliselt rakendatavad ning ainult 3% nendest polnud rakendatavad. Enamusel juhtudel ei olenenud nõuande osaline või täielik mitterakendatavus nõustamise kvaliteedist.

Koostööd viimase nõustajaga sooviti enamasti jätkata (84%). Edasist koostööd ei soovitud jätkata peamiselt seetõttu, et probleem sai lahendatud (41% koostöö jätkamist mittesoovinutest) ning ainult kümnendikule oli põhjuseks rahulolematuus nõustaja töö kvaliteediga.

Nõustamislepingu keskmine kestvus ulatus 17,5 tunnini ning lepingu ajalist kestvust hindas valdav enamus nõustamisteenust kasutanuid (93%) piisavaks.

Nõustamisteenuse eest maksti keskmiselt 20,5% selle maksumusest ning enamused (81%) hindas seda parajaks. Nõuandeteenuse omafinantseerimise taseme tõusu puhul väheneks nõustamisteenuste kasutamine 50%-lise isetasustamise korral umbes 40% ja 100%-lise isetasustamise korral 60%.

Grupiõuannete külastatavust on piiranud peamiselt ebasobiv aeg, veidi vähem ebasobiv toimumise koht ja info puudumine nende kohta.

Teadlikkus nõustamisteenuste korraldusest ja hinnang nõuandeteenuste korraldusele. Erinevatest nõustamisteenustest olid teadlikud 1/3-3/4 põllumajandustootjatest. Parem ülevaade oli individuaal-, grupi- ja massinõuande kasutamisest ja toetustest ning taluliidu nõuandekorraldusest. Maainfokeskuste teenustest ja tööstuse nõustajate kasutamisest oli teadlik vaid kolmandik põllumajandustootjatest.

Senini nõustamist mittekasutanud ettevõttest 13%-l puudus nõustaja leidmiseks informatsioon (kolmandik pole seda vajanud ja kolmandikul puudus raha) ning riikliku toetuse kasutamise võimalusest nõuandeteenistuse kasutamisel ei teadnud kaks viiendikku nõustamisteenust mittekasutanutest.

Keskmiseks hindeks anti nõustamisteenuste korraldusele 3,35, kõrgeim hinne (3,46) anti pakutava nõuande tootja vajaduste vastavusele ja madalaim (3,21) nõustajate ja nõuandeteenuse kohta käivale infole-reklaamile.

Infovajadus ja nõuandeteenuste kasutamine lähiaastatel. Põllumajandustootjatest pooled plaanisid oma tootmistegevust lähiaastatel aktiivselt edasi arendada ja kolmandik püüdis säilitada tootmise praegusel tasemel. Uusi tootmisvaldkondi planeeris 27% ettevõtetest, sealjuures enamused nendest plaanisid oma tootmist uute tegevusaladega laiendada.

Arvestades eelpool nimetatut, suureneb ka nõudlus nõustamisteenuste kasutamiseks ja info hankimiseks. Infokanalitest on lähiaastatel võrdselt olulised ja kõrge kasutustasemega infolehed-ajakirjad, erialane kirjandus ja teistelt tootjatelt saadav info. Aktiivne on seminaridel-õppepäevadel osalemine ja konsulentide teenuste kasutamine. Oluliselt suureneb info hankimine interneti vahendusel. Nõustamisteenuste nõudlus suureneb senise põhiliselt ühe nõustaja kasutamisel nõustamisteenuste kompleksuse suunas, kuid vähemal määral vajatakse ka kitsa eriala spetsialistide nõuandeid.

Nõustajatele esitatavad nõuded suurenevad ning vajalikuks peetakse nõustajate riiklikku atesteerimist võrdselt nii erialateadmiste, nõustamis- kui ka suhtlemisoskuste osas.

Nõustamisteenuste kasutamisel peaks põllumajandustootjate arvates säilima riigipoolne toetus ning selle tase peaks jääma praegusele tasemele.

Nõuandeteenuste edasisel korraldusel ja infoallikate valikul on oluline arvestada põllumajandustootmise intensiivistumist ja arengusuundi, mis esitavad nõuandeteenistusele senisest kõrgemad nõudmised. Nõuanne ja info peavad muutuma konkreetsemaks, kiiremini kättesaadavamaks, komplektsemaks ning informeeritumaks nendest peaks paranema. Nõuandeteenuste ja info pakkumine peaks lähtuma erinevate meetodite või kanalite otstarbekusest ja sobivusest erinevatele vajadustele esitatud nõudmiste täitmiseks.

Erinevate nõustamismeetodite ja infokanalite otstarbekus. Olenevalt tootjate erinevast info- ja nõuandevajadusest muutub olulisemaks infokanali või nõustamismeetodi valik.

Kiiremaks infokanaliks saab olema internet, mis samal ajal hakkab üha enam asendama ka trükitavate materjalide kasutamist. Interneti abil on soovitatav edastada kiiresti vajaminevat teavet ja laiemale tootjateringile pidevalt vajaminevaid nõuandeid (toetused, seadused, hinnad, turustuskanalid, turuprognosid jms.)

Konsulentide ja ka erialatrükiste kasutamine jääb arvatavasti kitsama valdkonna erialaspetsialistide abi kasutatavate põllumajastootjate nõuandevajaduste rahuldamiseks, kus on vajalikud otsekontaktid nõustamisteenuse vajajaga või kes on konkreetse erialase teabe tarbijad.

Grupinõuanded ühendavad endas tihti teoreetilise ja praktilise nõuande ning nende laiem kasutegur on kontaktsest individuaalnõuandest suurem nende külastatavuse massilisuse tõttu. Grupinõuannete pakkumine peaks lähitulevikus suurenema ning nende korraldamisel tuleks arvestada põllumajandustootjatele sobivamaid aegu ja toimumiskohti (tootjate soovil maal, st. tootjatele lähemal). Aktiivsemalt peaksid grupinõuannete organiseerimisel tegutsema maakonnad.

Probleemidest, mis põllumajandustootjad oma arengut takistavate teguritena nimetasid, olid mõned sellised, mille selgitamine ja täpsema info edastamine ning nõustamine aitaksid tootjal nendest kergemini üle saada. Näiteks saaks paljusid probleeme lahendada ettevõtte juhtimist, äriplaanide koostamist ja turustamisküsimusi käsitlevate teemade koolituse abil.

Suuremateks põllumajandusettevõtete arengut takistavaks teguriteks nimetati madalaid hindu, finantsprobleeme ning seadusandluse puudulikkust ja teadmatust riigi põllumajanduspoliitikast. Info nappust ja teadmiste puudust takistavaks teguriks enamasti ei peeta (nimetas vaid kokku 5% vastanutest).

Lisa 8 Teaduse ja nõuande strateegia seosed

Põllumajandusteaduse strateegia ja nõuande strateegia ühisarutelu ANALÜÜTILINE KOKKUVÕTE

Teaduse ja nõuandestrategie omavaheliseks sidumiseks toimus Waides 19.10.2000. seminar, kus osalesid tootmise, nõuande, teaduse, tugisüsteemide esindajad. Seminari ülesehituse ja koosseisu lähtealuseks on arusaam, et **põllumajanduslik teadus, koolitus ja nõuanne moodustavad ühtse terviku**. Sellist toimivat tervikut nimetatakse ka Põllumajandusliku Informatsiooni ja Teabe Süsteemiks (edaspidi **PITS**).

Seminari eesmärgiks oli selgitada tootjate, nõustajate ja teadlaste vajadusi ja ootusi infovahetuses. Seminari tulemuseks on ettepanekud teaduse ja nõuande strateegiatele.

Eraldi peatükkides on esitatud tootjate, nõustajate, teadlaste ja tugisüsteemi töörühmade vaated:

Peatükk 1 "Tootjate ülesanded nõuandekompleksis" kirjeldab 1) tootjate ülesandeid PITS'i tööjaotuses; 2) nõustajate ja teadlaste ootusi tootjatele; ning 3) tootjate võimalusi infovahetuse parandamiseks.

Peatükk 2 "Nõustajate ülesanded nõuandekompleksis" kirjeldab 1) nõustajate ülesandeid PITS'i tööjaotuses; 2) tootjate ja teadlaste ootusi nõustajatele; ning 3) nõustajate võimalusi infovahetuse parandamiseks.

Peatükk 3 "Teadlaste ülesanded nõuandekompleksis" kirjeldab 1) teadlaste ülesandeid PITS'i tööjaotuses; 2) tootjate ja nõustajate ootused teadusele; ning 3) teadlaste võimalusi infovahetuse parandamiseks.

Peatükk 4 "Tugisüsteemi ülesanded nõuandekompleksis" kirjeldab 1) üldisest arengust tulenevad ülesandeid tugisüsteemi jaoks; 2) võimalusi tootmise, nõuande ja teaduse arengu toetamiseks; 3) tootjate, nõustajate ja teadlaste ootusi tugisüsteemile; ning 4) tugisüsteemi võimalusi infovahetuse parandamiseks.

Peatükk 5 "Milline võiks olla tootmise, nõuande ja teaduse koostöö" keskendub koostöö arendamise võimalustele. Eraldi on esitatud tootjate, nõustajate, teadlaste ja tugisüsteemi töörühmade vaade koostööle PITS'is.

Peatükk 6 "Ettepanekud strateegiatele" esitab Põllumajandusministeeriumi vaade strateegiatele ning tootjate, nõustajate, teadlaste ja tugisüsteemi töörühmade ettepanekud strateegiate täiendamiseks.

1. TOOTJATE ÜLESANDED NÕUANDEKOMPLEKSIS

1.1. Tootjate ülesanded tööjaotuses

- tellimuse esitamine (aktiivsus)
- Tootja peab nõustaja ees olema kõige avameelsem (nõuanne tugineb tootjalt saadud lähteandmetele)

1.2. Nõustajate ja teadlaste ootused tootjatele

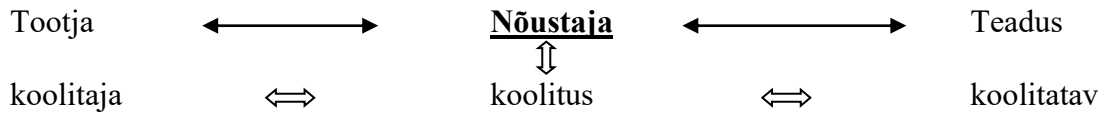
Nõustajad:	Teadlased:
<p>Nõustaja soovib suhelda tootjaga, kes</p> <ul style="list-style-type: none"> • teadvustab endale nõuande olulisust, • on teadlik põllumajanduse (oma valdkonna) põhitõdedest ja ettevõtte olukorrast, • suhtub nõustaja tegevusse positiivselt ega mõtle nõustajast kui tüütajast • väärtustab nõuandetöö mahu ja sisukuse ning uute andmete, analüüside maksumuse (koolitus, tööaeg, kvalifikatsioon) • oskab ja tahab nõustajale rääkida tootmistegevuse üksikasjadest, juhtida tähelepanu, on avatud – sellest sõltub ka analüüsi ja ettepanekute ajakohasus, • rakendab antud nõuannet või põhjendab, mida ta rakendada ei saa andes nõustajale võimaluse nõuannet kohandada, • tahab ja oskab küsida nii nõuannet üldiselt kui spetsiifiliselt. <p>Nõustaja ootab tootjalt tagasisidet</p> <ul style="list-style-type: none"> • nõuande rakendatavuse kohta; • nõustaja töö kvaliteedi, rahulolu kohta; • nõuande rakendamisel tekkinud raskuste kohta; • üldiste/ järgnevate/ teiste valdkondade infovajaduse kohta. <p>Nõustaja ootab tootjalt koostööd</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. organiseeritult – parim koostöö saavutatakse tihti midagi koos tehes või millegi poole püüeldes. Praktiliste kogemuste vahetamine ja vajaduste üldistamine on võimalik näiteks tootjate õpiringe organiseerides. 2. osapoolte vahel – ühise eesmärgi, infolevi, saavutamiseks on tarvis koostöö nii tootjate endi kui ka nõustajate ja tootjate vahel, kas siis üksikisikute või gruppide vahel. 	<ul style="list-style-type: none"> • informatsiooni saamine tootjate (ka tarbijate) vajadustest • tellimusvõimalus - tootja poolt tellitud uurimistöö läbiviimine = raha • tulemuste rakendamist (tootmiskatseid) • tagasiside teadustulemuste rakendamise tulemuste kohta

1.3. Mida saaksid tootjad infovahetuse parandamiseks teisiti teha?

- tootjad peaksid endale teavitama nõuande kasutamise vajaduse
- suurem nõudlikkus info küsimisel

2. NÕUSTAJATE ÜLESANDED NÕUANDEKOMPLEKSIS

2.1. Nõustajate ülesanded tööjaotuses:

Nõuanne on tootja ja teaduse vahelüliks,
 Samas on nõuandel ka tootja koolitaja ning teaduse poolt koolitatava roll.

2.2. Tootjate ja teadlaste ootused nõustajatele:

Tootjad:	Teadlased:
<ul style="list-style-type: none"> • Kompleksnõuanne, sh majandusnõuanne • Selgus saadavas nõuandes • Nõuande kvaliteet • Erialane asjatundlikkus, enese täiendamine • Tagasiside nõuande rakendamise tulemuslikkusest • Pigem vähe väga häid nõustajaid • Pikema koostöövalmiduse loomine • Tootja vajaduste vahendamine • Häid tulemusi, sest neid kasutab ka naaber • Jäteda kujundamine koordineerivaks keskuseks (teenindav funktsioon) 	<ul style="list-style-type: none"> • Organisatsiooni - nõuandesüsteemi selgust ja selle koordineerivat rolli • Kompetentsus - oma valdkonna hea asjatundja • Selge tellimus • Vahendaja rolli täitmist tootja vajaduste edastamisel

2.3. Mida nõustajad suudaksid infovahetuse parandamiseks teisiti teha?

1. Lähtudes tootjate vajadusest kompleksnõuande järele tuleb moodustada nõustajate meeskonnad erinevate teadmistega (valdkondadega) nõustajatest.
2. Lähtudes ootusest nõustaja kui vajaduste vahendaja järele tuleb moodustada nõustajate koostöörühmad, nn. õpiringid. Koostöörühmi võib moodustada erialati, piirkonniti või muul moel. Koostöörühmade ülesanneteks oleks tootjate, teaduse, teiste nõustajate ja tugisüsteemide vajaduste ja tegevuste teadvustamine, vahendamine ja edastamine
3. Koolituse aktiivne hankimine, otsimine. Palju on nõustajatele ette heidetud, et erialased ja tehnilised teadmised ei vasta nõuetele või ei ole kvaliteetsed. Tihti on lihtsam nuriseda koolituste puudumise üle kui seda aktiivselt otsida või ka ise üritusi korraldada ja sinna kvaliteetsed esinejad kutsuda.
4. Tootjate koostöö arendamine luues nn. õpinge. Kogunejad vahetavad kogemusi, ringi "juhendav" nõustaja või nõustajate koostöörühm korraldab temaatilisi koolitusi ja põllupäevi.

5. Nõustajate motivatsiooni tõstmine kaasates neid mitmesugustesse üritustesse ja tegevustesse, näidates, et nende arvamust arvestatakse.
6. Nõustajate rolli nähakse tihti kui vahendajat erinevate huvirühmade vahel. Selle ülesande paremaks täitmiseks saavad nõustajad organiseeruda. Samas on organisatsiooni ülesanne vajaduste, ootuste ja tegevuste edastamine, isegi kui seda ei küsita. Kogutud andmed tuleb edastada kõigile huvigruppidele võrdselt ühtse paketina, sest kunagi ei ole teada, millal mingisugust informatsiooni kellelgi vaja läheb.
7. Tihti on vajalik informatsioon raskesti kättesaadav või arusaamatu, seega aja kokkuhoiu mõttes on võimalik informatsiooni "tõlkimine" nõustajate koostöögrupi siseselt ja esitamine kokkusaamistel. Igal rühma liikmel on vabatahtlikult võetud kohustus regulaarselt uut informatsiooni töödelda ja teistele jagada. Samas ei tohi "tõlgitud" informatsiooni jääda grupi sisse, vaid see peab saama avalikustatud.
8. Tihti takistab informatsiooni liikumist teadmatus infoliikumise teedest, võimalusest ja takistamise tagajärgedest. Parima tulemuse saavutamiseks tuleb lähtuda PITSist ja tegeleda selle teadvustamisega.

3. TEADLASTE ÜLESANDED NÕUANDEKOMPLEKSIS

3.1. Teaduse ülesanded tööjaotuses

- uute teadmiste loomine
- maailmateaduse vahendamine
- teadmiste edasi andmine (publitseerimine, täiendkoolitus, tippnõustamine)
- teaduse järjepidevuse tagamine

3.2. Tootjate ja nõustajate ootused teadusele

Tootjad:	Nõustajad:
<ul style="list-style-type: none"> • Maailma teadustoodangu vahendamine <ul style="list-style-type: none"> – tulemuste meie oludesse sobivuse kontroll – kiire reageerimine uutele vajadustele • Esmase valiku tegemine maailmas pakutavast infost • Objektiivne info • Kodumaised teadusuuringud on vajalikud: <ul style="list-style-type: none"> - Eesti tingimustest tulenevate teadusuuringute tegemiseks - Oma kvalifikatsiooni (taseme) säilitamiseks/ tõstmiseks • Tehnoloogiate näidised/ kirjeldused ja analüüs/ võrdlus. <ul style="list-style-type: none"> – Oma arenevate tippude toetamine, sest tippude järgi joonduvad teised tootjad. – Teadlaste koostöö tipptootjatega, sest neil on kõige uuem info. – Katsepolügoonid- teadlaste ja praktikute koostöö. • Tipptootjate nõustamine • Teadustulemuste kättesaadavaks tegemine (andmebaas). 	<ul style="list-style-type: none"> • teadustulemuste ja muu teadlaste poolt genereeritava informatsiooni kättesaadavust. Informatsiooni on vaja planeeritavate ja käigusolevate uurimisteede kohta, samuti peaks olema võimalik kätte saada teemade kokkuvõtteid, aruandeid • genereeritava informatsiooni tänapäevasust ja kasutatavust oma töös • teabe arusaadavust ning kättesaadavust loetaval ning koondatud kujul. Praktiliseks kasutamiseks peavad teadustulemused olema avaldatud, kirjeldatud ja süsteemsel kujul. Kellelgi pole aega tegeleda tundide kaupa otsida, tõlkida ja lapata lehekülgi hunnikute kaupa. • erapooletuid ja võrdlevaid uuringuid, tootmiskatseid erinevates tingimustes. Näiteks mille poolest on New Hollandi traktor parem/halvem sama võimsa mootoriga John Deer'ist jne. • katsed ja uurimistulemused peaksid lisaks omaduste kirjeldamisele sisaldama ka majanduslikku kalkulatsiooni, eraldi uuenduse rakendamisel ja pikaajalisel kasutamisel • võimalust/ kanalit/ kohta oma ja tootjate arvamusi, ootusi ning vajadusi edastada. Tihti ei ole üksikisiku arvamustel suurt kaalu, teda ei võeta lihtsalt jutule. Puudub motivatsioon mängida vahendaja rolli (üleolev suhtumine ja ettepanekute mitteamustamine) PS see on kindlasti vastastikune • ühise eesmärgi, infolevi, saavutamiseks on tarvis koostöö nii teadlaste endi kui ka nõustajate ja teadlaste vahel, kas siis üksikisikute või gruppide vahel.

3.3. Mida saaksid teadlased infovahetuse parandamiseks teisiti teha?

INFO ON KÄTTESAADAV:

1. Kõrgema taseme eksperdid-nõustajad (=konsulentide koolitajad) ja suuremad töörühmad peaksid olema koondunud ülikooli ja teadusasutuste juurde (finantseeritakse nõustamisrahast).
2. Keskus (sidusorganisatsioon), mille ülesanneteks on
  - * teadustulemuste tõlkimine tarbija jaoks sobivasse keelde,
  - * info levitamine,
  - * tagasiside kogumine
  - * vastutamine teadustulemuste praktikasse jõudmise eest.
3. Kõrgema astme täiendkoolitus: EPMÜ
Täiendkoolitus tootmise jaoks: Vastava eriala koolitusasutus (kõrgkooli juures)

4. TUGISÜSTEEMI ÜLESANDED NÕUANDEKOMPLEKSIS

4.1. Üldisest arengust tulenevad ülesanded:

- kohanemine rahvusvaheliste institutsioonide, süsteemide, majanduse, reeglitega.
- kohanemine struktuursete muutustega EV-s (ettevõtted, toodang, spetsialiseerumine):
  - * seadusloome, eelarve, järelvalve, informatsioon (riigi tasemel liikuv/riikide vahel)= RIIKLIKUD ÜLESANDED

* analüüsida tendentse

⇒ probleemid

⇒ põhjused

⇒ protsess, käivitamine, OPTIMEERIMINE

⇒ Eesmärgid

⇒ kooskõla/ tasakaal (proportsioonid)

⇒ **Σ STRATEEGIA!**

4.2. Kuidas saab tugisüsteem tootmise, nõuande, teaduse arengule kaasa aidata?

Väljundid isikutele

Kindlustunde loomine

Motiveerivate finantsskeemide loomine (teaduse ja nõuande jaoks)

Propageerida (arendada) proaktiivset (väljapoole) lähenemist

Tahte/huvi/soovi tekitamine/ sundimine (piits + präänik)

TEKITADA TAHE

tugisüsteemi institutsionaalne defineerimine

LAIENDUS

Temaatika laiendus: PÕLLUMAJANDUS ⊕

4.3. Tootjate, nõustajate ja teadlaste ootused tugisüsteemile

Tootjad:	Nõustajad:	Teadlased:
<ul style="list-style-type: none"> • Kindlus, selgus tuleviku suhtes, et nõustajad ära elaksid ja oleks tagatud järjepidevus • Et antaks võimalus tellimusi esitada • Info saamine läbi nõustajate, töö seminari vormis • Vaja selget tööjaotust. Igäüks peab tegutsema oma kompetentsi tasandil • Selgus tellimuses tähendab ka selgust rahades 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutajatele arusaadavat ja otstarbekat süsteemi ehk interaktiivset katalogiseerimist ning muutustega arvestamist ja kaasaskäimist • Positiivset suhtumist ja vajaduste rahuldamist ehk tuge • Sihtgruppide üheaegset ja võrdset kohtlemist ning kokkusaamispunktide leidmist ja ärakasutamist ehk koordineerimist • Kõigi ringkondade poolset aktsepteerimist ehk tugisüsteemide vajalikkuse tunnetamist kõigi ringkondade poolt, mis tagatakse süsteemse koordineerimisega ja eripärade arvestamisega. 	<ul style="list-style-type: none"> • Selge tööjaotuse korraldamine • Kogu kompleksi koordineerimine

4.4. Mida saaks tugisüsteem infovahetuse parandamiseks teha?

- Tugisüsteemi eesmärkide selgitamine
- Tugisüsteemi võimaluste selgitamine
- Vajaduste ja ootuste selgitamine
- Koostöö initsieerimine (tootmine-nõuanne-teadus)
- Koostöö hindamine (kriteeriumid, tulemuste kaudu)
- AVALIKUSTAMINE
- Puuduvate institutsioonide loomine (näiteks: virtuaal, komisjonid, koda, nõuandekeskus)
- Finantsid, reeglid
- Kommunikatsioonialane väljaõpe ja tõkete kõrvaldamine.

5. MILLINE VÕIKS OLLA TOOTMISE NÕUANDE JA TEADUSE KOOSTÖÖ?

Mida arvestada koostöö korraldamisel

- Praktiline tulemus oleks SUUREM KUI LIHTSUMMA
Teadus + nõuanne + tootmine
- Organisatsioon, Reeglid, Ressursid
- Nõustamine kui ühendus teaduse-tootmise vahel
- Kommunikatsiooniprobleem tasandite vahel

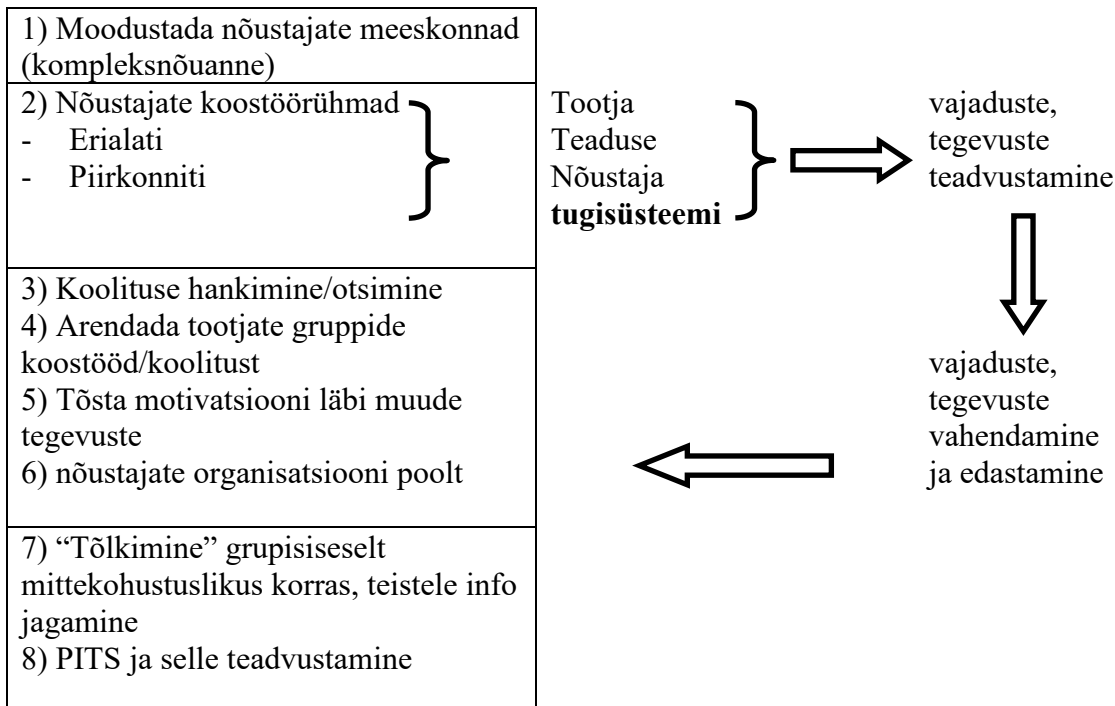
Koostöö arendamise praktiline põhiküsimus: Kuidas korraldada koostööd tootjate, nõuande, teaduse ja tugisüsteemi vahel nii, et infovahetus toimiks paremini?

5.1. Tootjate vaade koostööle

Koostöö = Infovahetus

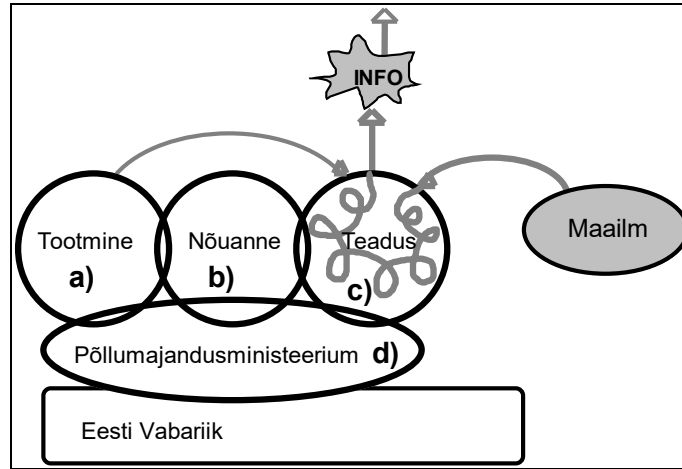
- väga tihe side ühe usaldusväärse konsulendiga ja selle kaudu side nii teiste konsulentide kui teadussüsteemiga
- süstemaatiline konsulentide koolitamine
- infotehnoloogia võimaluste ära kasutamine ja vastavasisuline koolitus
- koordineeriv keskus

5.2. Nõustajate vaade koostööle

5.3. Teadlaste vaade koostööle

Koostöö korraldamine: vajalik on selge tööjaotus, vajalik on tellimus

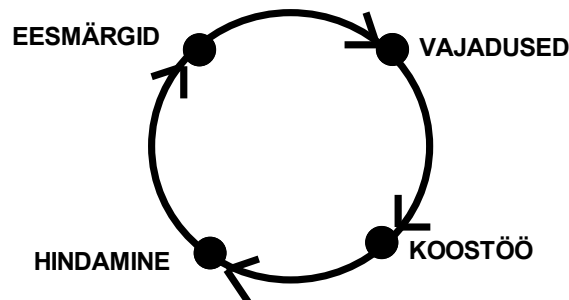

<p>a) Tootmine saaks pakkuda:</p> <ul style="list-style-type: none"> • info vajadustest • info tulemuste rakendamisest • tellimus ja raha tellimuste teostamiseks • info rahastatud tellimustest (mida juba tehakse) • info tootmiskatsete kohta 	<p>b) Nõuandetegevus saaks pakkuda:</p> <ul style="list-style-type: none"> • selge organisatsioon • kompetents • selge tellimuse skeem • informatsioon vajadustest (tootjad, nõustajad) • KOORDINEERITUD TEGEVUS
<p>c) Teadus saaks pakkuda:</p> <ul style="list-style-type: none"> • info tegevusest • info käimasolevatest projektidest • info saadud tulemustest • valmisolek tippnõustamiseks • täienduskoolituse läbiviimine 	<p>d) Põllumajandusministeerium saaks pakkuda:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kogu kompleksi koordineerimine

5.4. Tugisüsteemi vaade koostööle

Eesmärgid → Vajaduste formuleerimine → Vajaduste edastamine partnerile

NB! Kommunikatsioon ja müra vähendamine, Koostöökokkulepped, Ülevaade - hindamine
PRIORITEEDID!

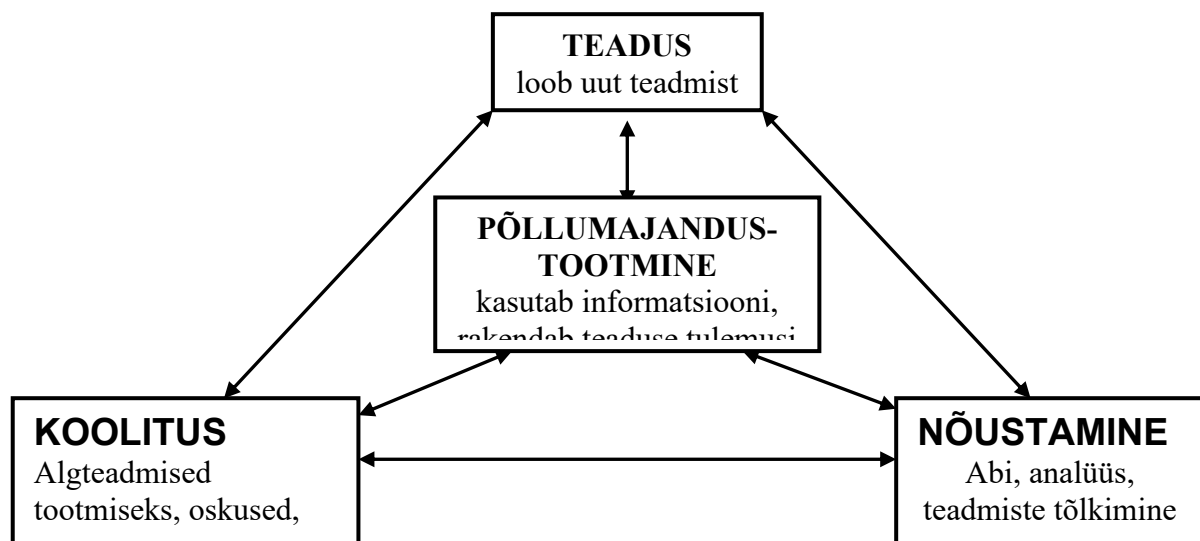

6. ETTEPANEKUD STRATEEGIALE

6.1. Põllumajandusministeeriumi vaade strateegiatele

Põllumajanduslik teadus, koolitus ja nõuanne moodustavad ühtse terviku

PITS = Põllumajandusliku Informatsiooni ja Teabe Süsteem)
(AKIS=Agricultural Knowledge and Information System)

Arengusuunad

Vajadus süsteemse korralduse järele
Nõuande koordineeriv keskus
Teadusasutustele nõuandekeskus

Teaduse strateegias on vajalik jõuda teadusuuringute prioriteetideni.
Piiratud ressursside puhul tuleb otsustada, mida finantseerida ja mida mitte. Tahaks tegutseda põhimõttel “sitta viska sellele taimale, mis kasvab”.

Ootus strateegiatele: saada selgus ja kindlus pikaajalistele finantseerimisotsustele.
Meie tegutsemist piirab inimressurss. Oluline on tagada vajalike teadusuuringute järjepidevus.

Strateegiate puhul on oluline koostamise protsess.
Strateegiate tegemise protsessist ootaks uusi ideid

6.2. Tootjate, nõustajate, teadlaste ja tugisüsteemid ettepanekud strateegiatele

	TEADUSE STRATEEGIA:	NÕUANDE STRATEEGIA:
Tootjad	<ul style="list-style-type: none"> defineerida uurimiserühmad organisatsiooniline struktuur (ja finantseerimise skeem) 	<ul style="list-style-type: none"> professionaalsuse tagamise süsteem organisatsiooniline struktuur (ja finantseerimise skeem)
Nõustajad	<ul style="list-style-type: none"> Rollide kirjeldus - organisatsioonide ja üksikisikute tasemel Finantseerimise skeemid – nii olemasolevad kui ka visioon tulevikuvõimalustest ehk ettepanekud. Näiteks teadusstrateegi ei kajasta, kuidas teadus oma tegevuseks vajaliku finantsid kogub Edaspidist tegevuskava püstitatud eesmärkide täitmiseks, sealhulgas vastutuste jaotus ja kohustusi erinevate tegevuste elluviimiseks (kes mida ellu viib) Mõlema strateegi jaoks ühtne skeem: <ul style="list-style-type: none"> vajaduste kogumine, analüüs, edastamine (tegevuste ja rollide jaotus) koostöö toimimine ja rollid PITSis ehk koostöövaldkonnad ja -tegevused 	<ul style="list-style-type: none"> Rollide kirjeldus - organisatsioonide ja üksikisikute tasemel Finantseerimise skeemid – nii olemasolevad kui visioon tulevikuvõimalustest ehk ettepanekud. Edaspidist tegevuskava püstitatud eesmärkide täitmiseks, sealhulgas vastutuste jaotus ja kohustusi erinevate tegevuste elluviimiseks (kes mida ellu viib) Mõlema strateegi jaoks ühtne skeem: <ul style="list-style-type: none"> vajaduste kogumine, analüüs, edastamine (tegevuste ja rollide jaotus) koostöö toimimine ja rollid PITSis ehk koostöövaldkonnad ja -tegevused
Teadlased	<ul style="list-style-type: none"> Uurimusrühmad, keda finantseerida Nõustajate rolli jagamine Millise raha eest tehakse nõuandetööd Täiendkoolitus Organisatsioon ja finantseerimine (“tõlkimine”, levitamine, tagasiside) Kuidas paremini võimalusi rakendada 	<ul style="list-style-type: none"> Professionaalsuse tagamise süsteem
Tugisüsteemid	<p>Strateegiate haakuvus ja täiendavus</p> <ul style="list-style-type: none"> Kuidas osalejaid motiveerida: (eesmärk, elluviimine, koostöö) Millised institutsioonid Millised finantsskeemid Milliseid seadusandlikke akte on vaja muuta 	<p>Strateegiate haakuvus ja täiendavus</p> <ul style="list-style-type: none"> Kuidas osalejaid motiveerida: (eesmärk, elluviimine, koostöö) Millised institutsioonid Millised finantsskeemid Milliseid seadusandlikke akte on vaja muuta